

בס"ד. שיחת ליל ג' רחול המועד סוכות,
שמחת בית השואבה, ה'תשח"י.

בלתי מוגה

א. אודות שמחת בית השואבה כותב הרמב"ם¹ ש"לא היו עושיין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדיין כו', אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע". והנה, סדר זה הי' בזמן שביהמ"ק הי' קיים, והיו חוגגים שמחת בית השואבה בביהמ"ק.

אמנם, מצינו בכמה ענינים, שדוקא לאחרי שחרב ביהמ"ק, שכמה ענינים של קדושה ירדו ממדרגתם, אזי נעשו שייכים אליהם אפילו אלו שבזמן שביהמ"ק הי' קיים לא היתה להם שייכות לענינים אלו. ומובן גם בפשטות, שכאשר צריכים להגיע לענין שהוא נעלה באיכות, הנה בכמה פרטים יכולים למלא זאת עיי"ז שמוסיפים ריבוי בכמות. כלומר: בזמן שביהמ"ק הי' קיים היתה העבודה במעלה ודרגא נעלית יותר, שהרי הי' בית המקדש שבו היו רואים נסים בכל זמן — "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש"²; ואילו עתה — "אותותינו לא ראינו גו' ולא אתנו יודע עד מה"³.

אמנם, כיון שהעבודה נעשתה בדרגא נמוכה יותר, לכן הוטלה עבודה זו גם על אלו שעד עתה לא היו שייכים לעבודה זו, כיון שהיתה נעשית עיי"ז כהנים (כמו עבודת הקרבנות), או בגדולי ישראל מצד לימוד התורה וקיום המצוות (כמו שמחת בית השואבה).

ולדוגמא — בענין התפילות ש"כנגד תמידים תקנום"⁴, שהקרכת התמידים בביהמ"ק היתה עיי"ז כהנים, ואילו ענין התפלה הוא עיי"ז כאו"א מישראל. ועוד זאת, שאף שגם בזמן שביהמ"ק הי' קיים הי' חיוב התפלה, מן התורה או מדרבנן⁵, מ"מ, לא היתה התפלה באריכות כזו ובריבוי פרטים כמו משחרב ביהמ"ק⁶.

(5) ראה תו"מ חיי"ח ע' 280 ואילך. וש"נ.

(6) ראה שיחת שמחת ביה"ש תשט"ז

סי"ט (תו"מ חט"ו ע' 70). וש"נ.

(1) הל' לולב פ"ח הי"ד.

(2) אבות פ"ה מ"ה.

(3) תהלים עד, ט.

(4) ברכות כו, ב.

ועד"ז בנוגע לשמחת בית השואבה, שדוקא משחרב ביהמ"ק ניתוסף ענין — שבטלה ההגבלה שהיתה בזמן שביהמ"ק הי' קיים, שענין זה שייך רק ליחידי סגולה, חסידים ואנשי מעשה וכו' (כנ"ל מדברי הרמב"ם), ואילו כל העם באים רק לראות ולשמוע, שכן, כיון שחסר העילוי באיכות, ממלאים זאת במדה גדולה ע"י הריבוי בכמות, שענין זה נעשה שייך גם לאלו שבזמן שביהמ"ק הי' קיים היו באים רק לראות ולשמוע.

כלומר: למרות שבזמן שביהמ"ק הי' קיים היתה שמחת בית השואבה באופן שרק חלק קטן בכמות היו שמחים בפועל, ואילו החלק היותר גדול בכמות היו באים רק לראות ולשמוע, הנה עתה, מצד ענין החורבן, נדרש ענין השמחה בריבוי, לא רק מ"גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות וכו'", אלא גם מכל אלו שהיו באים רק לראות ולשמוע.

ב. ומובן, שכיון שתובעים מהם תוספת בעבודה, שבזמנים שלפנ"ז תבעו זאת רק מיחידי סגולה — צריכים גם ליתן להם כחות כדי למלא את העבודה הנוספת.

וכח זה ניתן ע"י השמחה, שהרי שמחה פורצת גדר⁸.

וכפי שרואים בגשמיות ובמוחש, שע"י השמחה מקבלים יותר כח ויותר מצב רוח כדי להתגבר על הנסיונות ומניעות ועיכובים, ועוד זאת, שהעבודה עצמה, לימוד התורה וקיום המצוות, תהי' מתוך שמחה וטוב לבב.

ג. ומשמחת בית השואבה באים אח"כ להשמחה דשמיני-עצרת ושמחת-תורה, שמלבישים אותה ב"כלים" דתורה ומצוותי,

וממשיכים את השמחה על כל השנה כולה — שתהי' שנה מבורכת בלימוד התורה וקיום המצוות בשמחה ובטוב לבב,

ואז מקיים הקב"ה הבטחתו: "אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם"⁹, עם כל הברכות המנויות בפרשה.

* * *

ד. [ניגנו ניגון שמחה בריקוד. ואח"כ אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א

בבת-שחוק:]

(8) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(9) ר"פ בחוקותי.

(7) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשט"ו

בתחלתה (תו"מ ח"ג ע' 16 ואילך). וש"נ.

הנהגה כזו, שעוד לפני אמירת "לחיים" התחילו כבר בריקוד — היא שינוי הסדר.

אמנם, כללות ענין שמחת בית השואבה קשור (לא עם ניסוך היין, אלא) עם ניסוך המים, וא"כ, אם יכולים להיות בשמחה מ"מים", יכולים גם להיות בשמחה עוד קודם אמירת "לחיים", מתוך ידיעה שתיכף יאמרו "לחיים".

* * *

ה. בתורת החסידות¹⁰ מבואר הטעם לכך שהענין דשמחת בית השואבה מתחיל במוצאי יום טוב הראשון.

ואחד הטעמים בזה — שתחילה צריכים לקיים מצות ד' מינים, ורק לאח"ז יכולה להיות השמחה שנקראת "שמחת בית השואבה", עלי' אמרו בגמרא¹¹ "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

ומבואר בזה¹², שענין מצות ד' מינים — שצריכים ליטלם בידו ולהשיכם אל החזה כנגד הלב¹³ — הוא להורות שממשיכים וקובעים בלב את הענינים הקשורים עם ידיעת השם בכל האופנים, ועד לאופנים הכי עמוקים, באופן ש"כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם"¹⁴.

— בגלוי ובפועל יהי' זה לעתיד לבוא, אבל ההתחלה והכח על זה נעשה החל מהפעם הראשונה שמקיימים המצוה "ולקחתם לכם"¹⁵, נטילת ד' המינים.

ו. והנה, בהטעם שנוטלים ד' מינים אלו דוקא, איתא בגמרא¹⁶ ובארוכה יותר במדרש¹⁷, שד' מינים אלו רומזים על כל הסוגים שישנם בבנ",

החל מהסוג שיש בו כל המעלות, "יש בו טעם ויש בו ריח", כמו אתרוג, דקאי על תורה ומצוות שנמשלו לטעם וריח: לימוד התורה הו"ע של הבנה והשגה, שיש בו עריבות ("געשמאק") ותענוג — טעם. ומצוות

10 ראה המשך וככה תרל"ז פצ"ז ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרלה ואילך). וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 246 ואילך. וש"נ.
11 סוכה נא, א"ב.
12 ראה סידור (עם דא"ח) שער הלולב רסג, סע"ג ואילך. המשך וככה הנ"ל פפ"ד ואילך. ועוד.
13 ראה מ"ח מס' ימי מצוה וסוכה פ"ה מ"ג.
14 ירמ"י לא, לג.
15 אמור כג, מ.
16 מנחות כז, א.
17 ויק"ר פ"ל, יב.

שקיומם צריך להיות מצד ציווי הקב"ה, "גזירה היא מלפניי"¹⁸, "חוקה חקקתי גזירה גזרתי"¹⁹ — אין בהם טעם, כי אם ריח, "ריח ניחוח"²⁰, "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"²¹,

וכמו"כ יש בבנ"י סוג שיש בהם יותר תורה ופחות מצוות, או יותר מצוות ופחות תורה, שהם ב' המינים דלולב (תורה, טעם) והדס (מצוות, ריח),

ועד לאנשים פשוטים שהם בדוגמת ערבה שאין בה לא טעם ולא ריח, היינו, שהם פשוטים הן בלימוד התורה והן בקיום המצוות, וגם אותם מצרפים לג' המינים: אתרוג לולב והדס, ומכולם יחד נעשית מצוה אחת.

וכאשר מקשרים את כל ד' הסוגים הנ"ל, אזי נעשה ענין חמישי, שלמעלה מכל א' מד' הסוגים — שהרי כל א' מד' המינים, מבלי הבט על מעלותיו, אי אפשר לקיים על ידו המצוה ד"ולקחתם לכם גו"²², ורק בצירוף כל ד' המינים נעשה ענין חמישי, העולה על כולנה — מצות נטילת ד' מינים.

ועד"ז בנמשל: מבלי הבט על המעלות שישנם אצל כל סוג מבנ"י — אין זה מגיע להמעלה שנעשית אצל בנ"י כאשר מצטרפים כולם יחד, "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם"²², שאז ניתוסף ענין חמישי, העולה על כולנה — שמה שאי אפשר להשיג ע"י סוג אחד לבדו, אפילו הסוג דאתרוג, משיגים ע"י צירוף כולם יחד.

וכאשר פועלים זאת, שמקשרים ומאחדים את כל הסוגים שבבנ"י, ועושים מהם "אגודה אחת", "לעשות רצונך", רצונו של הקב"ה, שע"ז מגיעים להענין שעולה על כולנה, למעלה מכל הסוגים שבבנ"י — הנה לאח"ז בא הדבר בשמחה גלוי, עלי' אמרו "מי שלא ראה .. לא ראה שמחה מימיו".

ז. והענין בזה:

כל אחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בלימוד התורה או בקיום המצוות או בשניהם, הנה בידעו הענין דסוכות שגם הוא נעשה חלק מכלל ישראל, וכשם שזקוקים לאתרוג, כך זקוקים גם לערבה,

21) תו"כ ופרש"י עה"פ.
22) נוסח תפלת ימים הנוראים.

18) פרש"י ר"פ חוקת.
19) במדב"ר רפי"ט. ועוד.
20) ויקרא א, ט.

ובצירוף כולם יחד מגיע גם האתרוג לעילוי שלא בערך — אזי נעשית שמחה גדולה אצל הפשוט שבפשוטים, וכמו"כ אצל הגדול שבגדולים, שכן, מבלי הבט על מעלת הדרגא שעמד בה עד עתה, אין זה דומה להדרגא שמגיע אלי' עי"ז שנעשה חלק ממצות ד' מינים, "אגודה אחת לעשות רצונך".

ולכן, ע"י מצות ד' מינים ממשיכים שמחה גדולה ביותר — שמחת בית השואבה.

ועי"ז שמאחדים את כל ההפכים שישנם אצל בני"י — מתגברים על כל ההפכים והשינויים שישנם בכל המקומות ובכל הזמנים, וממשיכים את השמחה על כל השנה כולה.

ח. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

כיון שכל אחד מהנמצאים כאן הוא א' מד' הסוגים הנ"ל, אתרוג, או לולב, או הדס או ערבה, ומה גם שנמצאים בסוכה, בהתאם לכך שמצוה מן המובחר ליטול ד' המינים בסוכה²³,

אזי יכולים להראות בגלוי שאנו באמת "אגודה אחת לעשות רצונך", ובאופן של שלימות, "בלבב שלם",

ועי"ז ממשיכים שלימות בעולם — ע"י משיח צדקנו, בגאולה העתידה לבוא בקרוב ממש, במהרה בימינו.

* * *

ט. בנוגע לשמחת בית השואבה — הרי כיון שענין השמחה שייך ל"יין", עליו נאמר²⁴ "המשמח אלקים ואנשים", הי' לכאורה צריך להיות מוזכר ענין של יין; או ענין של מים — בהתאם להחידוש דחג הסוכות בענין ניסוך המים, "ושאבתם מים בששון"²⁵, שגם במים יהי' ענין של שמחה.

אמנם, כאשר המשנה²⁶ מספרת בפרטיות אודות שמחת בית השואבה, מסופר אמנם שהיתה שמחה גדולה ביותר, אבל עיקר התיאור הוא בנוגע ענין האור: "מנורות של זהב היו שם, וארבעה ספלים של זהב בראשיהם, וארבעה סולמות לכל אחד ואחד (כיון ש"גובהה של מנורה

23) סידור אדה"ז ב"דיני הלולב" (לפני א. וש"נ).

הלל). וראה לקו"ש חכ"ב ע' 124. וש"נ. 25) ישע"י יב, ג. וראה סוכה נ, ב.

24) ס' שופטים ט, יג. וראה ברכות לה, 26) שם נא, סע"א (ובפרש"י).

חמישים אמה"27), וארבעה ילדים מפרחי כהונה ובידיהם כדים של מאה ועשרים לוג שהן מטילין לכל ספל וספל, מבלאי מכנסי כהנים ומהמניהן מהן היו מפקיעין (לעשות פתילות), ובהן היו מדליקין, ולא הי' חצר בירושלים שאינה מאיר מאור בית השואבה", ועד ש"אשה היתה בוררת חטים (מלאכת חול) לאור של בית השואבה"28.

ולכאורה אינו מובן: מה הקשר בין העבודה דניסוך המים בביהמ"ק, שבה ניתוסף דבר חידוש ששאיבת מים צריכה להיות בשמחה דוקא — שבגלל זה "לא הי' חצר בירושלים שאינה מאיר מאור בית השואבה"?

וענין זה ("אור בית השואבה") קשור גם עם הזמן דשמחת בית השואבה, שעיקר שמחת בית השואבה היתה בלילה, כדאיתא בברייתא28: "משם לתמיד של בין הערביים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה" — שגם זה דורש ביאור:

ניסוך המים הי' בעת הקרבת תמיד של שחר29, ואילו השמחה (הקשורה עם ניסוך המים) היתה דוקא לאחרי תמיד של בין הערביים. ולכאורה, ממה-נפשך: אם זהו ענין שקשור עם לילה — היו צריכים לקבוע שגם ניסוך המים יהי' בעת הקרבת תמיד של בין הערביים; ואם ניסוך המים קשור עם תמיד של שחר — היו צריכים לקבוע שגם השמחה תהי' בזמן הסמוך לתמיד של שחר?

ובכל אופן, היתה השמחה צריכה להיות קשורה עם ענין של מים, וכפי שנמשך וקשור גם עם ענין של יין — שהרי בשעת ניסוך המים הי' גם ניסוך היין, ועד כדי כך, שהספלים שבהם היו מנסכים המים והיין היו "מנוקבין .. אחד מעובה ואחד דק כדי שיהיו שניהם כלים בבת אחת"30; אבל מהי השייכות לענין האור?

י. וביאור הענין — בהקדמה:

ענין השמחה שע"י יין — הוא דבר המוכן בשכל, להיותו ענין הקשור עם מבנה הגוף, שטבע מבנה גוף האדם הוא ששתיית יין מביאה אותו לידי שמחה, "משמח .. אנשים".

והשייכות לשמחה מרומזת גם בענין היין:

29) יומא כו, ב. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"י ה"ו.
30) סוכה מח, סע"א ואילך.

27) שם נב, ב.
28) שם נג, א.

ענין השמחה הוא — שעל ידה באים הענינים הפנימיים של האדם באופן של גילוי מבחוץ.

וזהו גם ענין היין — שהרי בתחילה טמון היין בהעלם בתוך הענבים, ועד שיש לו דין של אוכל ולא של משקה, ויש צורך להוציא ולגלות את היין מההעלם בענבים, ואז נעשה בו שינוי למעליותא, שנעשה משקה חשוב שמברכים עליו ברכה מיוחדת.

ובדוגמא כזו היא פעולת היין בהאדם — שהענינים שנמצאים אצלו בהעלם ובכח בלבד, באים בגילוי, וזהו ענין השמחה, כפי שרואים שבשעת השמחה מתגלים אצל האדם גם הענינים שע"ד הרגיל הם בהעלם.

אמנם, החידוש שפועלת התורה מצד קבלת עול הוא — שגם כאשר מדובר אודות מים, שמצד עצמם אין בהם טעם (ואין בהם גוון וצורה, שענין זה נעשה רק מצד הכלי שבו מוזגים את המים), הנה בידעו שהקב"ה צוה על ניסוך המים, וצוה ששאיבת המים תהי' בששון, הרי זה מעורר אצלו שמחה גדולה ביותר, שכן, אע"פ שמצד טבע הגוף אין שייכות בין מים לשמחה, מ"מ, כיון שאצל בני"י ישנה הגברת הצורה על החומר, והגברת נפש האלקית על נפש הבהמית, נעשה ענין של שמחה גם בשייכות למים, ולא עוד אלא שזוהי שמחה גדולה יותר מאשר השמחה הקשורה עם יין, שמצד טבע הגוף ונפש הבהמית דוקא.

וטעם הדבר שמצד נפש האלקית ישנה לא רק השמחה שלמעלה מן הטבע (ניסוך המים), אלא גם שמחה שע"פ טבע (ניסוך היין) — לפי שגם הטבע נברא ע"י הקב"ה, כמ"ש³¹ "בראשית ברא אלקים", וכשם שהקב"ה ברא את העולם, כך קבע בו חוקים טבעיים, ואחד מהחוקים הטבעיים הוא שיין גורם שמחה.

וענין זה משתקף גם בעבודת האדם לקונו — שיש בה שני סדרים: (א) עבודת ה' ע"פ שכל, היינו, שמתקבל בשכלו שכך צריך לעשות, ועושה כן — שאז העבודה היא בשמחה מצד עצמו, (ב) עבודה כזו שאין לה מקום ע"פ שכלו, ועושה זאת מתוך קבלת עול, ואעפ"כ, גם עבודה זו היא בשמחה, ויתירה מזה: בידעו שעושה זאת רק מצד רצונו של הקב"ה — אזי השמחה היא גדולה ביותר, עוד יותר מאשר השמחה שיש לו בעבודה שכלית.

יא. וטעם הדבר שאצל יהודי ישנם ב' ענינים אלו — הרי זה מצד שרש הענינים למעלה:

ובהקדים מ"ש בזהר³² ונתבאר בארוכה בחסידות³³, שבסדר ההשתלשלות ובסדר הבריאה ישנם ג' מדריגות, שנקראים: אור מים ורקיע. בנוגע ל"רקיע" — מצינו בתנ"ך הלשון "רקיע כעין הקרח הנורא"³⁴, היינו, שזהו דבר שיש לו כבר צורה מסויימת, הגבלה ומדידה, בדוגמת הקרח שמציאותו היא "מיא דאגלדו"³⁵, שאז נעשית בהם צורה מסויימת, הגבלה ומדידה.

אמנם, לפני כן, ישנה מציאות המים שאין להם צורה, מדידה והגבלה מסויימת, והיינו, שישנה רק הגבלת כמות המים, אבל עדיין אין הגבלה של צורה, קצוות כו' — שזה תלוי בהכלי שבו מוזגים את המים, שאז נקנה בהמים המדידה וההגבלה דצורת וגוון הכלי, אבל המים מצד עצמם אין בהם הגבלה של צורה כו'.

והיינו, שכדי שהדבר יבוא בהגבלה ומדידה של ציור כו', צריכה להיות ירידה למדריגה נמוכה יותר, שזהו תוכן הענין דקפאון המים שנעשים קרח.

ודוגמתו בכללות הבריאה — שתחילה ישנה מציאות הדבר באופן מופשט שיכול להיות בו כמה שינויים, וע"י הירידה לעולם שלמטה ממנו אזי נעשית בו צורה מסויימת.

יב. ויובן ממה שמצינו דוגמתו בתורה — שמזה נמשך גם בעולם, כמארוז"ל³⁶ "אסתכל באורייתא וברא עלמא":

יש בתורה סברא שכלית כזו שבה לא ברור עדיין כיצד יהי' הפסק־דין, לחיוב או לפטור.

ולדוגמא: הלל ושמאי קבלו משמע'י ואבטליון³⁷, היינו, ששניהם קבלו ענינים שכליים וסברות שכליות מאותם רביים, ואעפ"כ, כשנמשכה הסברא משמע'י ואבטליון להלל ושמאי ותלמידיהם, הנה אצל הלל ותלמידיו נתקבלה הסברא להקל (ב"ה מקילין), ואילו אצל שמאי ותלמידיו נתקבלה הסברא להחמיר (ב"ש מחמירין)³⁸.

(36) זח"ב קסא, ריש ע"ב.

(37) אבות פ"א מי"ב.

(38) ראה תניא בהקדמה. אגה"ק סי"ג.

ובכ"מ.

(32) ח"ב קסז, סע"א ואילך.

(33) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ג) ערך

אור מים רקיע (ע' תב ואילך). וש"נ.

(34) יחזקאל א, כב.

(35) ראה ת"י ופרש"י ומצו"צ עה"פ.

והיינו, שאצל שמעי' ואבטליון היתה הגבלת הענין "בכמות" בלבד; ואילו הגבלת הצורה כו', הרי זה תלוי בהכלי שבו יומשך הדבר — שכאשר נמשך להלל ותלמידיו, אזי בא הדין בגוון לבן, חסד וקולא, וכאשר נמשך לשמאי ותלמידיו, אזי בא הדין בגוון של גבורה וחומרא. והנה, גם הענין השכלי והסברא השכלית כפי שהם אצל שמעי' ואבטליון, יש להם שרש ומקור נעלה יותר — "משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו"³⁹ — ששם הרי זה באופן נעלה יותר אפילו מהגבלת ה"כמות" בהשכל דשמעי' ואבטליון.

וענין זה נקרא בשם "אור" — בדוגמת האור שאינו ענין של כמות וישות כמו מים.

ונמצא, שיש בתורה ג' הענינים דאור מים ורקיע:

"אור" — קאי על התורה כפי שהיא למעלה, שעז"נ⁴⁰ "תורה אור", וכדאיתא בגמרא במסכת כתובות⁴¹ "כל המשתמש באור תורה כו".

וכאשר אור התורה נמשך למטה, להאדם המקבל ולומד דבר ה' (כמארז"ל⁴² "כל תלמיד חכם שקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו"), באופן שהאדם קולט את אור התורה במוחו ושכלו — הרי זה נקרא בשם "מים", כי, ההגבלה של השכל האנושי היא ע"ד הישות והכמות שבענין המים.

ולאחרי כן, כאשר האדם הלומד מתחיל להתבונן בהסברא השכלית שלמד בתורה, ולדון בה ביחס לשאלה שבאה לידו בנוגע לעניני העולם — הרי זה נקרא בשם "רקיע", "מיא דאגלידו", שאז נעשה הציור דפס"ד לחסד או לגבורה.

יג. וכיון שבתורה ישנם ג' הענינים דאור מים ורקיע — נעשית גם בריאת העולם באופן כזה:

כתיב⁴³ "בדבר הוי' שמים נעשו", והיינו שלכל לראש ישנו "דבר הוי'", שלא שייך בזה ענין של ישות, שהרי הוא ודיבורו הכל אחד, וכמבואר בארוכה בתניא⁴⁴ שהדיבור למעלה אינו ענין נפרד, אלא הוא בהתאחדות עם הקב"ה.

(42) תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמו

תתרלד.

(43) תהלים לג, ו.

(44) פ"כ"א.

(39) שם מ"א.

(40) משלי ו, כג.

(41) קיא, ב.

וענין זה נקרא בשם "אור":

אור — אינו ענין של כמות וישות, כי אם, דבר המאיר. ולכן, כאשר אלקות בא בהתגלות, שזהו"ע "ויאמר אלקים", שאלקות בא בגילוי להזולת — הרי זה נקרא בשם "אור".

וזהו הטעם שהדיבור הראשון שמלמעלה הי' "יהי אור"⁴⁵ — כיון שכללות כל הענינים והגילויים שבאים מלמעלה נקראים בשם "אור", שאין זה ענין של ישות וכמות, כי אם ענין של גילוי אלקות, כרצון האלקות שהזולת — העולם — יכיר אותו.

אמנם, רצונו של הקב"ה הוא שמגילוי זה יהי' "ברא אלקים את השמים ואת הארץ".

וסדר הבריאה הי' באופן שלכל לראש נבראו ה"יסודות" של כל הנבראים (כלשון הרמב"ם⁴⁶), יסודות פשוטים, חומר פשוט, היינו, שנעשה בריאת היש, אבל היש הוא באופן שעדיין אין לו צורה ומדידה והבדלה מסויימת — ע"ד ענין ה"מים",

ואח"כ נשתלשל למטה יותר, עד שהחומר הפשוט מקבל בעצמו צורה של נברא מסויים — ע"ד ענין ה"רקיע".

וזהו כללות החילוק שבין הבריאה דיום ראשון להבריאה בחמשה הימים שלאח"ז:

על הפסוק "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", דרשו חז"ל⁴⁷: "את השמים — לרבות תולדותיהם, ואת הארץ — לרבות תולדותי", ש"כל תולדות שמים וארץ נבראו מיום ראשון", ועל זה אמרו חז"ל⁴⁸ "בראשית נמי מאמר הוא".

ונשאלת השאלה: כיון שמצד המאמר ד"בראשית" ישנה כבר ביום ראשון המציאות של שמים וארץ וכל צבאם — מה נפעל בחמשה ימים שלאח"ז?

והביאור בזה — שע"י המאמר ד"בראשית" נבראו כל הנבראים באופן של פשיטות, שהיו נכללים בשמים וארץ, ולאחרי כן, במשך ששת ימי הבריאה, נמשכו מן הכח אל הפועל (שזהו ע"ד החילוק שבין "מים" ל"רקיע").

47) פרש"י שם, יד.

48) ר"ה לב, א.

45) בראשית א, ג.

46) הל' יסוה"ת רפ"ד.

יד. והנה, הסדר שהאדם מגיע להכיר את הענינים שישנם בהבריאה, הוא, מן המאוחר אל המוקדם: מההכרה ע"י חוש המישוש — בא להכרה בשאר החושים.

לכל לראש — תופס את הדבר ע"י חוש המישוש, והרי חוש המישוש תופס רק ענינים שהם מוגבלים בששה קצוות, היינו, כפי שהחומר מדוד ומוגבל ומצוייר באופן מסויים (ע"ד "רקיע").

ולאחרי שתופס את הדבר בחוש המישוש, הנה כאשר מתבונן בשכלו, אזי מגיע לידי הכרה שישנם גם היסודות הפשוטים, החומר הפשוט (ע"ד "מים").

וכאשר מתבונן בעומק יותר, אזי מגיע להכרה שכיון שאי אפשר לבירה בלי מנהיג⁴⁹, הרי מובן, שהמציאות ד"רקיע" והמציאות ד"מים" היא מפני שישנו מקור לזה שנקרא בשם "אור", שענינו הוא גילוי המאור — מהותו ועצמותו יתברך.

אמנם, כאשר יהודי עובד עבודתו במשך חודש תשרי (לאחרי ההכנה בחודש אלול, שהוא חודש החשבון על השנה שעברה, שמזה בא לעבודת התשובה, חרטה גמורה על העבר וקבלה טובה על להבא), שע"י העבודה דר"ה עשיית ויוהכ"פ פועל הוא את המחילה והסליחה והכפרה שהקב"ה אומר "סלחתי כדברך"⁵⁰, ועד שבא ל"ביום הראשון"⁵¹, "ראשון לחשבון עוונות"⁵¹, שמתחיל חשבון של שנה חדשה, שבה מתחילה עבודתו מחדש, בנין חדש,

— ועד"מ בית שנתקלקל, שיכולים להסתפק בעשיית איזה שינוי, מהיכי תיתי, לעשות תלאי ("עפעס צולאטען") ולתקן ענינים פרטיים שבו; אבל אם רוצים שיהי' בית חזק כמו שהי' קודם הקלקול, ולא עוד אלא שיהי' חזק יותר מכמו קודם הקלקול (קודם החטא), אזי העצה היא לחזור ולבנותו מן המסד עד הטפחות, להתחיל מהיסוד ולהמשיך בכל הענינים שבנויים ע"ג היסוד —

הרי זה בסדר הַפּוֹן: לכל לראש יודעים שישנו ענין ה"אור", ולאח"ז בא ענין ה"מים", ולאח"ז בא ענין ה"רקיע".

וזהו שבשמחת בית השואבה מודגש לכל לראש ענין האור — "אור בית השואבה", היינו, שההתחלה היא מאור ה', "תורה אור",

(51) תנחומא אמור כב.

(49) ראה ב"ר רפ"ט.

(50) שלח יד, כ.

ומאור זה נמשך אח"כ הענין דניסוך המים — שמורה על העבודה באופן של קבלת עול, שהיא עדיין באופן של פשיטות, ומניסוך המים נמשך אח"כ הענין דניסוך היין — שמורה על המשכת העבודה גם בענינים של טעם ושכל (בדוגמת הציור ד"רקיע"). ובאופן כזה פועל יהודי עבודת היום — כהפירוט בגמרא: "שעה ראשונה תמיד של שחר, משם לתפלה, משם לקרבן מוסף, משם לתפלת המוספין, משם לבית המדרש .. משם לתמיד של בין הערביים, מכאן ואילך לשמחת בית השואבה" — ובונה את ביתו, עשר כחות נפשו, והלבושים דמחשבה דיבור ומעשה, באופן שאור ה' יאיר לא רק במקום קדוש, בירושלים, בהר הבית ובבית המקדש, אלא שיאיר אפילו בלילה, ואפילו מחוץ לבית המקדש — בכל העיר שבונה מסביב בית המקדש שלו, ועד ש"אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה", היינו, שהאור דביהמ"ק חודר ומאיר גם בעניני חולין, עובדין דחול (אילו היתה לו שייכות עמהם), שמחוץ לבית המקדש.

טו. וכיון שהתורה היא נצחית⁵², הרי מובן שהגמרא מספרת זאת על כל המקומות ועל כל הזמנים:

אפילו כאשר נמצאים בגלות, במעמד ומצב ש"אותותינו לא ראינו גו' ולא אתנו יודע עד מה"⁵³, וכבר עברו ריבוי שנים מחורבן ביהמ"ק — בכחו של יהודי, ע"י עבודת התשובה, להאיר לא רק בביתו, שעז"נ⁵⁴ "ושכנתי בתוכם", "בתוך כל אחד ואחד"⁵⁴, ולא רק בהשיבה ובית-המדרש, "מקדש מעט"⁵⁵, אלא שאפילו מחוץ לה"מקדש מעט" ומחוץ ל"הר הבית" יהי' מואר מהמנורה שמדליק ע"י שמחתו בעבודת ה', היינו, שגם כל עניני החולין שלו נעשים חדורים ומאירים ב"נר מצוה ותורה אור"⁴⁰, "בכל דרכיך דעהו"⁵⁶.

ועד שמגיע לה"מאור" של אור התורה, שרואה אלקות בגילוי.

* * *

טז. בנוגע להסדר דשמחת בית השואבה, שהיו מדליקים מנורות, עד ש"לא הי' חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה", ועד ש"אשה היתה בוררת חטים לאור של שמחת בית השואבה" — מסופר

55) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

56) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות

52) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

53) תרומה כה, ח.

54) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א. ספ"ג.

ועוד.

במשנה²⁶ ובגמרא²⁷ מי הם אלו שהיו מדליקים את המנורות בפועל ממש: "ארבעה ילדים (בחורים) מפירחי כהונה ובידיהם כדים של מאה ועשרים לוג (כדי שמן של שלשים שלשים לוג, שהם כולם מאה ועשרים לוג), שהן מטילין לכל ספל וספל", היינו, שכל אחד הי' נושא כד שמן של שלשים לוג, ועולה בסולמו כו'.

מבואר⁵⁷ ברמב"ם⁵⁸ אשר כל מי שנדבה רוחו להבדל ולעמוד לשרת לפני הוי', הרי זהו ענין כהן. ובכל ישראל וגם עכשיו ישנה עבודה זו, והם אלו שנדבה רוחם כו' — להאיר את בתי בני ישראל באור התורה והמצוה, שיהי' אור במושבותם, עד אשר אשה היתה בוררת חטים לאור של שמחת בית השואבה, היינו אשר גם עניני הרשות ועובדין דחול (כמו ביורר חטים⁵⁹) יהיו מוארים באור התורה.

וחובה זו היא על הצעירים ביחוד, וכמו שהי' בזמן הבית אשר הילדים מפרחי כהונה, ופירש"י בחורים, הם היו מדליקים את המנורות. ועי"ז אשר הצעירים יאירו אור בסביבתם, עי"ז ישלם להם השי"ת כמה פעמים ככה, שיהי' אור בכל עניניהם הרוחניים וגם בכל עניניהם הגשמיים⁶⁰.

יז. מסופר בגמרא שם²⁷ אשר גבורתם של הבחורים פרחי כהונה היתה גדולה יותר מאשר גבורתו של הגבור שבכהנים. והוא בכ' דברים: א) כובד המשא שהיו נושאים הבחורים הי' יותר מאשר המשא שהי' נושא הגבור שבכהנים⁶¹. ב) הוא הי' עולה בכבש שהי' משופע בשיפוע והבחורים פרחי כהונה היו עולים בסולמות דזקיפי טובא.

זאת אומרת אשר בלי הבט אשר הגבור שבכהנים, אשר בפנימיות הענינים וע"פ ביאור הרמב"ם הנ"ל היינו מדריגת הכה"ג, שהוא המוכחר והיותר מקודש שבכל ישראל, ולכן הי' נכנס למקום היותר מקודש הוא מקום קדה"ק, מ"מ, ישנה מעלה בהבחורים פרחי כהונה, בכ' ענינים הנ"ל.

זאת אומרת אשר הגם שהכה"ג עבודתו היתה — לפעול סליחה

(60) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשי"ד ס"ב ואילך (תו"מ ח"י ע' 44 ואילך).
 (61) הגם שדברי הגמרא משמע אשר כחו דהנ"ל לישא משא כבוד יותר, כבר נת' בשיחת ליל שמחת" (סל"א ואילך) (לקמן ע' 106 ואילך) ראי' כמ"ש בפנים, דבפועל הי' משא הבחורים כבוד יותר.

(57) מכאן עד סיום השיחה — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ד ע' 1365 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
 (58) הלי' שמיטה ויובל בסוף.
 (59) עיין יבמות סג, א.

ומחילה וכפרה עבור כל ישראל⁶² על כל שעשו במשך השנה, וא"כ הרי זוהי תכלית הגבורה, לתקן את כל עניני העולם (כי כל העולם נברא בשביל ישראל, כמאמר⁶³ בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית, ולזאת כל עניני העולם הם לפי אופן עניני עם ישראל) במשך שנה שלימה, מ"מ, הנה בענין שמחת בית השואבה ישנה מעלה בהבחורים פרחי כהונה.

כהן הגדול הוא זה שכבר עבד עבודתו עד שזכה להיות במדרגה הכי נעלית במדרגת כהן גדול⁶⁴. ולזאת: (א) המשא שלו אינה כבידה כל כך, ז.א. אשר אין לו מלחמה כבידה כ"כ עם היצר, כי כבר ביטל כל תאוותיו, וע"ד שנתבאר בתניא⁶⁵ בפירוש עבד הוי', "שכבר גמר לגמרי עבודת המלחמה" ונעשה עבד, והואיל אשר המשא אינה כבידה כ"כ לזאת הנה גם האגרא (שלפום צערא⁶⁶) אינו גדול כ"כ. (ב) עולה בכבש שאינו זקיף, ז.א. אשר אין הפרש וריחוק כ"כ בין תחלת עלייתו לסוף עלייתו, כי גם בתחלת עבודתו בכל יום ויום (אחרי שנעשה כבר כה"ג) הרי הוא במדרגה הכי נעלית⁶⁷.

מובן אשר גם אצלו ישנו עבודה תמידית שבכל יום ויום צריך לעלות למעלה עליונה יותר, אבל מצבו שקודם העלי' ושאחרי העלי' הם בערך זל"ז.

אמנם, הבחורים פרחי כהונה⁶⁸, שלא זיככו עדיין לגמרי את גופם, ונפשם הבהמית, ושייכים לענינים גשמיים ולפעמים גם לענינים חומריים,

היסח הדעת — צ"ל טבילה מחדש (רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ה), והרי ענין הטבילה הוא רמז על הטבילה במי הדעת הטהור (כמ"ש הרמב"ם בסוף הל' מקוואות), היינו, שמתבטלת מציאותו הקודמת ונעשה מציאות חדשה,

אבל אעפ"כ, גם המציאות הקודמת אינה פחותה הרבה מהמציאות החדשה שאל' מגיע ע"י עבודתו במשך יום זה, והיינו, שה"שיפוע" אינו גדול כ"כ, שאינו מעומק תחת לעומק רום (מהנחה בלתי מוגה).

(68) היינו, שנמצאים בימי הבחורות, בתחילת העבודה, ומעלתם היא רק בכך שנמצאים בד' אמות של תורה וד' אמות של תפלה, מצד ההשגחה העליונה, ואפילו לא שאלו אותם תחילה אם רצונם בכך! (מהנחה בלתי מוגה).

(62) כפי שרואים בסדר העבודה דיוהכ"פ — שמצות היום בכהן גדול (ראה יומא לב, סע"ב. וש"ג) — תחלה "אני וביתי", ואח"כ "שבט משרתך", ואח"כ "עמך בית ישראל" (מהנחה בלתי מוגה).

(63) פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(64) והיינו, שעבד עבודתו בכחות נפשו באופן שנעשה במדרגת "קודש" בין בני", ועד שב"קודש" גופא נעשה "קודש קדשים", כמ"ש (דה"א כג, יג) "ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים" (מהנחה בלתי מוגה).

(65) פט"ו.

(66) אבות פ"ה מכ"א.

(67) והיינו, שגם אתמול ה' כהן גדול, אלא, שכיון שהי' הפסק הלילה, צריך להתחיל עוד הפעם את העבודה מתחילה, וע"ד שמצינו בעבודת ביהמ"ק, שמצד הפסק הלילה — אם מצד השינה או מצד

הרי המשא שלהם היא משא כבידה ביותר, יש להם מלחמה גדולה עם יצרם.

ובלי הבט אשר נמצאים הם במדריגה נמוכה, צריכה להיות עבודתם בלי הדרגה, ז.א. אשר עלייתם צריכה להיות באופן דלנצל כל רגע ורגע את כל יכולתם בכדי לעלות בעילוי אחרי עילוי דוקיף טפי⁶⁹. המעלה בתנועה זו של ניצול הזמן ולייקר כל רגע ורגע היא בשתים: (א) הזמן היא אבדה שאינה חוזרת, וכתיב⁷⁰ "ימים יוצרו ולא אחד בהם", אשר לכל אחד ואחד ניתנו ימים ורגעים קצובות שבהם צריך לעשות את המוטל עליו, וכאשר מחסר יום אחד הרי זה אבידה שאינה חוזרת. (ב) ע"י עבודתו ביום זה הרי גם עבודתו ביום השני היא באופן נעלה יותר. וע"ד שאמרו⁷¹ מי שיש לו מנה רוצה מאתים ומי שיש לו מאתים רוצה ד' מאות. וכמו"כ בנדוד⁷²: ע"י עבודתו ביום הראשון ונתעלה במדריגתו, עי"ז הרי תאוותו ומטרתו ואופן עבודתו ביום השני היא נעלית יותר.

וזוהי מעלת הבחורים פרחי כהונה: (א) המשא שלהם היא משא כבידה ביותר. (ב) עולים בסולמות דוקיפי טובא, ז.א. אשר ישנו עילוי גדול מתחלת עבודתם למטרת עבודתם.

אמנם, מכיון אשר "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"⁷³, הרי ברור אשר נותנים להם כח מלמעלה על זה, ובפרט אחרי עבודתו של כהן הגדול שעבד ביוה"כ והמשיך מחילה סליחה וכפרה "לפני ה'⁷⁴ לכל ישראל, הרי נמשך על ידו שיהי' זמן שמחתינו, וניתן על ידו הכח להבחורים פרחי כהונה שיצליחו בעבודתם⁷⁵, ועוד זאת שיעשו את המוטל עליהם בשמחה ובטוב לבב⁷⁵.

(70) תהלים קלט, טז. וראה לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"ג.

(71) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.

(72) ע"ז ג, סע"א.

(73) עיין לקו"ת פ' אחרי. תניא אגה"ת פ"ב ופ"ח.

(74) והיינו, שבמשך כל השנה כולה ילכו במסילה ובדרכו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובאופן של שיפוע גדול ביותר, שזהו ענין הקשור עם יגיעה גדולה ביותר, אבל נותנים להם את הכחות שיוכלו למלא זאת (מהנחה בלתי מוגה).

(75) עיין תניא אגה"ת פ"י יא.

(69) והיינו, שתובעים מהם לא רק לצאת מהעומק תחת שבו נמצאים ולעלות לדרגה נעלית יותר, ואז יכולים לנוח, ואח"כ להמשיך ללכת ממדריגה למדריגה לאט לאט — שאז אי אפשר לדעת כמה ימשך זמן עד שיגיעו סוכ"ס להמעמד ומצב הנדרש מהם; אלא עבודתם צריכה להיות באופן של ריצה, ע"ד שמצינו בעבודת ביהמ"ק שמצד חביבות העבודה היו הכהנים רצין בכבש (יומא כב, רע"א. ועוד), ובאופן שעולים בשיפוע גדול ביותר, שמורה על ריחוק הערך בין התחלת העבודה להמטרה שצריכים להשיג (מהנחה בלתי מוגה).

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להאורחים מפאריז שינגנו ניגון שמחה, באמרו, שאומרים עליהם שהם "מנגנים"].

* * *

יח. בהמשך להמדובר אודות היגיעה של הבחורים פרחי כהונה, יש להוסיף ולהבהיר, שצריך להזהר שלא יהיו ב"עולם התוהו", היינו, שלא יתייגעו על עבודה ששייכת לאחרים.

ובהקדמה — שישנם כאלו שבמקום לעסוק בעבודה שלהם, עוסקים הם בעבודה שצריכה להעשות ע"י מישהו אחר.

ולדוגמא — בנוגע לצדקה: ישנו מי שצריך ליתן צדקה בגופו ובנשמתו, וכיון שקשה לו הדבר, רצונו לצאת י"ח ע"י צדקה בממונו; ועד"ז לאידך, שישנו מי שצריך ליתן צדקה בממונו, וכיון שלפעמים מעכב אותו היצה"ר, רצונו להחליף זאת בצדקה בגופו או בנשמתו. וכשם שמצינו במצות צדקה ש"שקולה כנגד כל המצוות"⁷⁶ — עד"ז הוא גם בכל המצוות:

נוסף לכך שכל בני חייבים בכל המצוות, שהרי רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה הם כנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים⁷⁷ שישנם אצל כל אדם — יש לכל אחד עבודתו המיוחדת שבה צריך לעסוק בהשתדלות מיוחדת, ע"ד שמצינו בגמרא⁷⁸ "אבוך במאי הוי זהיר טפיי", היינו, שהיתה מצוה מסויימת שבה הי' צריך לפעול ביחוד וביותר.

ועד"ז בכללות, בנוגע לכל אחד לפי מעמדו ומצבו, אם הוא בבחינת אתרוג או לולב או הדס או ערבה — הנה מלבד זאת שבמצות ד' מינים הרי כולם הם חלקים ממצוה כללית אחת⁷⁹, יש לכל אחד מהם ענינים מיוחדים, וע"ד שמצינו אפילו בנוגע לערבה, שיש בה מצוה מיוחדת שהיא "מנהג נביאים"⁸⁰, ועד"ז בנוגע להדס, כדאיתא בגמרא⁸¹ שהיו נוטלים שני בדי הדס בכל ערב שבת, ועד"ז יש בלולב ואתרוג ענינים מיוחדים שכל אחד מהם צריך לפעול בתור לולב ואתרוג; וכמו"כ יש לכל אחד מישראל לפי מעמדו ומצבו עבודה מיוחדת שבה צריך לעסוק בהשתדלות מיוחדת.

76) ב"ב ט, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

77) ראה זח"א קע, ב.

78) שבת קיח, סע"ב. וראה תניא אגה"ק

81) פ"ז הכ"ב.

79) ראה סהמ"צ להרמב"ם שורש יא.

80) סוכה מד, א ואל"ך. רמב"ם הל' לולב

סו"ז.

81) שבת לג, ב.

וכיון שהיצה"ר, "מלך זקן וכסיל"⁸², יודע שזוהי עבודתו המיוחדת — לכן מחפש דרכים שלא להניחו לעסוק בעבודה מיוחדת זו, ובידעו שמדובר אודות בני"י, הרי דרכו בכך היא באופן שמפתה אותו לעסוק בענינים אחרים שהם ג"כ עניני קדושה, אלא שאין זו העבודה שלו⁸³.

וע"ד החילוק לדינא בין מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים למצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים, וכן בין מצוה שהזמן גרמא למצוה שזמנה ארוך ביותר עד שהיא מצוה תמידית — שאם דוחים מצוה שזמנה עובר כדי לעשות מצוה תמידית, או שמקיימים מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים ובגלל זה לא מקיימים מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, הרי זה היפך השו"ע⁸⁴, וענין שהוא היפך השו"ע הרי זה עבירה!

יט. ועד"ז במיוחד בנוגע לבחורים פרחי כהונה, שנמצאים בד' אמות של תורה וד' אמות של תפלה — שלפעמים מתחפש היצה"ר ומנסה להסירם מדרך העבודה שלהם, ע"י ענינים של קדושה, אלא שאינם ענינים השייכים אליהם.

ובפרט — בהענין שנעשה נפוץ בזמן האחרון — בענינים של עסקנות ציבורית, הפצת היהדות והפצת המעיינות, שאז גדלה מעלתו ביותר ("ניט שייכות צו זאגן"...), שנעשה מנהיג בישראל, להנהיג כו"כ נפשות מישראל, וזכות הרבים תלוי בו, ובניתיים, אינו שומר סדרי הישיבה, או שעובר על זמן תפלה, ועד"ז בנוגע לכל הענינים שהם עבודתם המיוחדת שלכן הרי זה בגדר מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים.

הן אמת שהפצת היהדות והפצת המעיינות הם ענינים נעלים ביותר, אבל אעפ"כ, "לכל זמן ועת"⁸⁵, וכיון שהוא נמצא במסגרת של ד' אמות של תורה וד' אמות של תפלה, צריך לידע, שלכל לראש צריכים להעשות הענינים שמחוייב בהם מצד מסגרת זו, ולאחרי כן, בהזמנים שישארו לרשותו, יכול לעסוק בהמצוות שאצלו הם בגדר "מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים", אלא שהוא יכול לפעול זאת בטוב יותר.

הלואי ינצלו את כל הזמן הפנוי עבור הענינים שאפשר לעשותם ע"י אחרים, ואז יפעלו הרבה יותר ממה שפועלים כאשר עושים זאת באופן

(82) קהלת ד, יג ובפרש"י.

(83) ראה גם תו"מ ח"כ ע' 129. וש"נ.

(84) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג ואילך. וש"נ.

(85) שם ג, א.

שמפחיתים מהזמנים שאינם ברשותם, אלא ברשות הד' אמות של תורה והד' אמות של תפלה.

והענין בזה:

כשם ש"חצירו של אדם קונה לו"⁸⁶, היינו, שקונה ענין שאינו שלו שיהי' שלו, כמו"כ בנוגע לנפשו האלקית, והנקודה ד"יחידה לייחדך"⁸⁷, שכל רצונה אינו אלא לעשות רצון הקב"ה, הנה ה"חצר" של נקודת היחידה דנפש האלקית קונה את כל הענינים שמסביבו, שגם הם יהיו ברשותה של נפש האלקית,

וכיון שכן, הרי ע"פ שו"ע צריכים להעשות תחילה כל הענינים המוטלים על בחור-ישיבה, על יהודי שנמצא בד' אמות של תורה וד' אמות של תפלה, שצריך להתייגע בהם כו'; ועי"ז יצליח גם למלא את השליחות שהוטלה עליו בהפצת היהדות והפצת המעיינות, לאחרי שישאר ברשותו מספיק זמן הדרוש לכך.

כ. ונקודת הדברים:

אע"פ שהדלקת המנורות היתה ע"י הבחורים פרחי כהונה, וכמו"כ היו עוד ענינים בביהמ"ק שנעשו ע"י רובי כהונה ופרחי כהונה⁸⁸ — הרי הסדר בזה הי' באופן ד"איש איש על עבודתו ועל משאו"⁸⁹, ש"ראש המשמר" של כל השבוע ו"ראש בית אב" של כל יום הי' מעמיד את כל אחד ומורה לו מה עליו לעשות בעבודתו בביהמ"ק⁹⁰, ובהזמנים הפנויים הי' יכול לעשות גם ענינים נוספים.

ועד"ז גם עתה, ישנו ה"שולחן-ערוך" שמורה לכל אחד עבודתו ומשאו, ובכלל זה הם אלו שלומדים השו"ע ועומדים בדרגא ד"תלמיד ותיק" שעתיד לחדש מה שנאמר למשה מסיני⁹¹ — להדליק ולהאיר את ה"חצר" וה"עיר" שלו, ולאחרי כן, בהזמנים הפנויים, לעשות גם ענינים שאפשר לעשותם ע"י אחרים, שאינם עבודתו העיקרית.

וכאשר קובעים סדר זה, אזי ישנה הצלחה בזמן — שמצליחים שלא בערך בהזמן הקבוע ע"פ הסדר לעסוק בהמצוה ש"אי אפשר לעשותה ע"י אחרים", וכמו"כ הצלחה מופלגה בהזמן שלאח"ז,

(90) ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג

ה"ט ואילך.

(91) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב

ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד. הנסמן בלקו"ש

חי"ט ע' 252.

(86) ב"מ יא, א. וש"נ.

(87) נוסח הושענות ליום ג' דחה"ס.

(88) ראה תמיד בתחלתה.

(89) במדבר ד, יט.

ובלשון הכתוב⁹²: "הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום", היינו, שה"קטן" וה"צעיר" יכול לפעול במדה כזו שבזמנים רגילים צריכים לזה "אלף" ו"גוי עצום",

כי, אצל בני" לא נוגע ענין הכמות, אלא האיכות, ולכן, כאשר מתקשרים ע"י השולחן-ערוך עם נותן השו"ע דהיינו הקב"ה, שהוא בלי גבול, הרי גם בכמות קטנה של זמן נותן הקב"ה ריבוי הצלחה, שמצליחים בזה באופן של "גוי עצום".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להאורחים מירושלים עיה"ק שינגנו ניגון].

* * *

כא. בנוגע לניסוך המים וניסוך היין — איתא בגמרא⁹³:

"כשמנסכין את המים בחג, תהום אומר לחבירו אבע (לשון נחל נובע) מימך, קול שני ריעים (שני שיתין שתחת המזבח דהיינו בשני ספלים אחד של מים ואחד של יין, ומנוקבין כשני חוטמין אחד עבה ואחד דק כדי שיהיו כלים בבת אחת) אני שומע, שנאמר⁹⁴ תהום אל תהום (מים עליונים ומים תחתונים) קורא לקול צינורין" (אותן שני ספלים).

והיינו, שניסוך המים פועל ש"מים עליונים" יתדברו ("צוזאמען רעדן זיך") עם "מים תחתונים", ופשטות הענין — שאז יורדים גשמי ברכה.

כב. והביאור בפנימיות הענינים:

בנוגע למים עליונים ומים תחתונים מסופר בחומש⁹⁵: "ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע". ואמרו חז"ל במדרש⁹⁶ שמאז הנה "מים תחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא", כמו מים עליונים שזכו להיות "מעל לרקיע". ועוד איתא במדרש (במק"א)⁹⁷ שהתיקון דמים התחתונים הוא ע"י ניסוך המים, היינו, שכאשר לוקחים מים תחתונים ומנסכים אותם ע"ג המזבח, אזי מתמלאת בקשת מים תחתונים "אנן בעינן למהוי קדם מלכא".

96) ראה תקו"ז ת"ה (יט, סע"ב). תוס' הרא"ש בראשית שם.
97) הובא בפרש"י ורמב"ן ורבינו בחיי ויקרא ב, יג. וראה שיחת שמחת ביה"ש תשט"ז ס"ח (תו"מ חט"ו ע' 60). וש"נ.

92) ישע"י ס, כב.
93) תענית כה, ב (ובפרש"י).
94) תהלים מב, ח.
95) בראשית א, ו.

והענין בזה:

קודם שנברא העולם היתה אחדותו הפשוטה של הקב"ה, שמצדה לא שייך ענין של הבדלות כו'; ואח"כ נעשה ענין של הבדלה, עד לרקייע המבדיל בין מים עליונים למים תחתונים, דהיינו, הבדלה בין עליון לתחתון, בין ענינים רוחניים לענינים גשמיים, בין נפש לגוף, ועד"ז בנפש עצמה — בין נפש האלקית לנפש הבהמית.

אמנם, בחג הסוכות, שאז ישנה העבודה דניסוך המים, שמורה על ההליכה באופן של קבלת עול, מצד ציווי הקב"ה (בדוגמת המים שאין להם טעם), וישנה גם העבודה דניסוך היין, שמורה שהענין נעשה מונח גם בשכל (בדוגמת היין שיש לו טעם), והיינו, שיהודי מנצל את השכל לעניני קדושה שבביהמ"ק, שנעשה יין ש"משמח אלקים (שזהו"ע אמירת השירה בביהמ"ק, ש"אין אומרים שירה אלא על היין") ואנשים²⁴ (כטבע היין בפשטות),

הנה כאשר מצטרפים שניהם יחד, ובאופן שעיקר השמחה אצלו אינה מניסוך היין, אלא מניסוך המים, שהו"ע העבודה מצד קבלת עול — אזי "תהום אל תהום קורא לקול צינורין", היינו, שמבטלים את המחיצה שבין מים תחתונים למים עליונים, בין גשמיות לרוחניות, ונעשה "ה' אחד ושמו אחד"⁹⁸, כך, שבכל מקום שיהודי הולך ובכל ענין שעושה רואים שזהו מצד ציווי הבורא, שע"ז עושה ממנו כלי לקדושה.

*

בג. בנוגע לניסוך היין — הרי היין בא בתור נסכים לקרבנות שהקריבו בימי חג הסוכות, כפי שאומרים בנוסח התפלה: "ומנחתם ונסכיהם כמדובר" (כפי שנתפרש בתורה⁹⁹ שיעור הנסכים לשור או לאיל), כך, שהיין הוא דבר טפל לקרבנות.

וזהו שמצינו בנוגע להחויב ד"על כל קרבנך תקריב מלח"¹⁰⁰, שיש כמה גדרים בנוגע ל"קרבן" שטעון מלח, ואילו יין הנסכים אינו טעון מלח — כיון שאינו קרבן בפני עצמו, כדאיתא בגמרא¹⁰¹ ב' סברות: (א) "נסכים בהדי אימורין הוא דאתו, מ"ט, אכילה (אימורים) ושתי' (יין)", (ב) "אדרבה, כפרה ושמחה", כפירוש רש"י: "לצורך דם אתו, דהכי

98 זכרי' יד, ט. וראה פסחים נ, א. וש"נ.
99 פינחס כט, יד ואילך.
100 ויקרא שם.
101 מנחות כ, א.

אורחא, לאחר כפרת דם שכיפר על החטא, בא היין המשמח אלקים ואנשים, דמי שנתכפר חטאו, שמח".

כד. ובענין זה מצינו סתירה לכאורה בדברי הרמב"ם:

כתב הרמב"ם¹⁰²: "מצות עשה למלוח כל הקרבנות .. חוץ מיין הנסכים כו'". ובמק"א¹⁰³ כתב: "יין .. נותן עליו מלח ומנסכו"?

וקושיא נוספת:

בנוגע ליין הנסכים כותב הרמב"ם¹⁰⁴: "ויתנסך היין על המזבח .. יוצק על היסוד והוא יורד לשיתין". ולכאורה¹⁰⁵: הרי מפורש במשנה¹⁰⁶ שהי' יוצק היין בספל שהי' בקרן מערבית דרומית של המזבח, ומשם הי' יורד לשיתין?

והביאור בזה — שיש חילוק בין ניסוך היין שבכל השנה כולה לניסוך היין שהי' בחג הסוכות יחד עם ניסוך המים:

ניסוך היין שבכל השנה כולה — הי' טפל ושיריים לזריקת הדם, ולכן, שכש ש"שירי הדם הי' שופך על יסוד המזבח¹⁰⁷, כך גם דינו של היין, שהי' יוצק על היסוד (ולא בהספל). וכמו"כ לא הי' היין טעון מלח, כיון שאינו קרבן בפני עצמו, אלא רק שירי הקרבן.

אבל ניסוך היין שהי' בחג הסוכות יחד עם ניסוך המים — כפי שלמדים ממ"ש¹⁰⁸ "הסך נסך שכר לה'", "בשני ניסוכין הכתוב מדבר, אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין"¹⁰⁹ — אינו רק טפל לזריקת הדם (כשירי הדם), אלא יש לו גם דין של קרבן בפני עצמו,

— וכדאיתא בגמרא¹¹⁰ "בזמן שמנסכין יין על גבי מזבח פוקקין את השיתין (את נקב שבראש המזבח שהנסכים יורדין בו לשיתין, שיראה היין עליו כגרון מלא ושבע), לקיים מה שנאמר¹⁰⁸ בקדש הסך נסך שכר לה' .. שכר לשון שתי' לשון שביעה לשון שכרות", והיינו, שכשם שיש במזבח ענין של אכילה, בנוגע לבשר הקרבן ואימוריו, כמו"כ יש בו גם ענין של שתי', בנוגע לזריקת הדם, וכן ניסוך היין בחג הסוכות —

(106) סוכה מת, סע"א ואילך ובפרש"י

— מזבחים טג, סע"א ואילך.

(107) זבחים פ"ה.

(108) פינחס כח, ז.

(109) תענית ג, רע"א.

(110) סוכה מט, ב (ובפרש"י).

(102) הלי' איסורי המזבח פ"ה הי"א.

(103) הלי' מעשה הקרבנות פט"ז הי"ד.

וראה כס"מ ולח"מ שם.

(104) שם רפ"ב.

(105) ראה כס"מ ולח"מ שם.

וכיון שיש לו דין של קרבן בפני עצמו — הרי הוא טעון מלח, ויוצקים אותו (לא על יסוד המזבח, כשירי הדם, אלא) בספל שהי' בקרן מערבית דרומית של המזבח.

כה. וביאור הנמשל מזה בעבודת האדם:

יין, "המשמח אלקים ואנשים" — מורה על עבודה באופן שיש להאדם טעם, הבנה והשגה, שזוהי כללות העבודה בתומ"צ עד כמה שיד שכלו מגעת (כנ"ל ס"י).

ובמעמד ומצב כזה שישנו רק ענין היין, ללא ענין המים, היינו, שענין הקבלת-עול אינו בגילוי אצל האדם (שזהו המעמד ומצב שבכל השנה כולה שבו הי' רק ניסוך היין, ללא ניסוך המים) — אי אפשר לעשות מהיין (ענין השכל) עבודה עיקרית, כי, אם יהי' מונח כולו בשכל, הנה אף שלכתחילה יהי' זה שכל דקדושה, מ"מ, יוכל אח"כ לסור מן הדרך כו',

— וכדאיתא במשנה¹¹¹ "למה קדמה פרשת שמע לוהי' אם שמוע, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח"כ מקבל עליו עול מצוות", כי, בשעה שחסרה ההקדמה דקבלת עול מלכות שמים, אי אפשר לסמוך על האדם שיעמוד על עמדו בקיום התומ"צ במשך כל היום כולו —

ולכן לא בא היין כענין בפני עצמו, אלא בתור טפל לזריקת הדם — שענין זריקת הדם ע"ג המזבח בעבודת האדם (על יסוד דברי הרמב"ן²⁰ בנוגע לענין הקרבנות: "שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וכו'") הוא, שהאדם מוסר את כל החיות וההתלהבות שלו לקדושה, ואז באה עבודת השכל כענין טפל לזה, "שירי הדם".

אבל בחג הסוכות — שבא לאחרי העבודה דר"ה עשי"ת ויוהכ"פ, שאז ישנו בגלוי ענין התשובה, שמתחרט על כל העבר, ומקבל על עצמו על להבא לעשות אך ורק רצון הקב"ה,

ועד לסיום עשי"ת בהכרזה "שמע ישראל", כדאיתא בסידורים ובמחזוריים שצריך לקבל על עצמו הענין דמסירת נפש, במדה הנדרשת לאחרי שיוצאים מיוהכ"פ על כל השנה כולה, והיינו, שיהודי נמצא במעמד ומצב שענין המס"נ הוא בגלוי אצלו אפילו בעולם, שלכן אומרים

(111) ברכות יג, א.

אח"כ בקול רם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ג"פ, שממשיכים ענין זה בכל ג' העולמות: עולם הנשמות והמלאכים, עולם הגלגלים, ועד לעולם התחתון,

הנה כאשר יהודי נעשה מזוכך לגמרי ("אינגאנצן אַ איבער-געאַרבעטער"), שאינו מציאות לעצמו, כיון שמסר את עצמו לגמרי להקב"ה — הרי כשם שישנה עבודה שלימה עם הכחות המקיפים, חי' יחידה, כמו"כ ישנו עבודה שלימה וקרבת שלם עם הכחות הפנימיים, שראשיתם הוא השכל שבמוח (שממנו נמשך אח"כ במדות שבלב), ואז בא ענין היין בתור קרבן בפני עצמו.

כו. ונקודת הדברים:

כאשר כל עניני העבודה דעשי"ת נמשכים בגלוי "ליום חגיגנו"¹¹², ב"זמן שמחתנו" — אזי באים בבת אחת הן העבודה דניסוך המים, שאין בזה טעם ודעת, כי אם מצד קבלת עול בלבד, והן העבודה דניסוך היין, עבודה שלימה גם מצד הכחות השכליים, כפי שפועלים במדות שבלב ובמחשבה דיבור ומעשה.

וכאשר ב' עניני העבודה הנ"ל ישנם אצלו בשלימות, אזי "תהום אל תהום קורא לקול צינוריק", היינו, שמתבטלת אצלו המחיצה שבין מים עליונים ומים תחתונים (כנ"ל סכ"ב), ונעשה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה¹¹³, בין נפשו האלקית ונפשו הבהמית¹¹⁴, בין נפשו לגופו, ובין ד' אמותיו וחלקו בעולם, שעושה בכל מקום דירה לו ית', ואז נעשית השמחה האמיתית — "ישמח¹¹⁵ הוי' במעשיו" ו"ישמח¹¹⁶ ישראל בעושיו"¹¹⁷.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לא' המסובים מאחינו בני הספרדים שינגן ניגון ספרדי. אח"כ צוה להאורחים ממאָנטרעאַל שינגנו ניגון משלהם, באמרו, שאולי גם הם "מנגנים"].

* * *

כז. בנוגע לענינים של "אור שמחת בית השואבה" — הנה נוסף לכך ש"לא הי' חצר בירושלים שאינה מאיר מאור בית השואבה", ועד

(115) שם קד, לא.

(116) שם קמט, ב.

(117) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד

ואילך. ובכ"מ.

(112) תהלים פא, ד. וראה לקו"ת דרושי

ר"ה נד, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

(113) סנהדרין צט, ב.

(114) ראה לקו"ת מטות פו, ד. ובכ"מ.

ש"אשה היתה בוררת חטים לאור של בית השואבה", הרי גם במקום זה גופא (בבית המקדש) פעלו דבר חדש — כמסופר במשנה²⁶ ש"חסידיים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם באבוקות של אור שבידיהן", ומבואר בגמרא¹¹⁸ שהריקוד עם ה"אבוקות של אור" הי' באופן ש"הי' נוטל .. בידו אחת וזורקן כלפי מעלה וזורק אחת ומקבל אחת" (בידו השני'). ולכאורה אינו מובן¹¹⁹:

כאשר רוקדים באבוקות של אור — מהו הצורך לזרוק את האבוקה למעלה, שאז חוזרת ונופלת למטה, וצריך לחזור ולתופסה, אלא — בידו השני'!?

ואם רק כדי להראות "קונץ", שיכול לשחק בידיו, לזרוק אבוקה ביד אחת ולתופסה ביד השני' כו' — הרי מובן שהמקום דבית המקדש, והמאורע דשמחת בית השואבה, אינם מתאימים לעשיית ענינים של שחוק וקלות ראש, אפילו ע"י אנשים פשוטים, ועאכו"כ כאשר מדובר אודות "חסידיים ואנשי מעשה"!

כת. ויש לומר הביאור בזה:

נתבאר לעיל (סי"ג) שענין ה"אור" הוא האלקות שישנו בכל ענין ודבר שבהבריאה — שהרי "בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם"⁴³, והיינו, שבכל דבר שישנו בהבריאה ישנו "דבר הוי'" שמהוה ומקיים ומחי' אותו, כדאיתא במדרש תהלים על הפסוק¹²⁰ "לעולם ה' דברך נצב בשמים", "על מה השמים עומדים על אותו דבר שאמרת יהי רקיע בתוך המים כו' ובאותו הדבר שברא אותן בו הם עומדים לעולם", ועד"ז בכל הנבראים שבעולם. וענין זה, שנותן קיום וחיות לכל עניני הבריאה, נקרא בשם "אור".

והנה, אע"פ שאלקות מצד עצמו הוא קדושה בלבד, אחדות הפשוטה, ובאופן ש"לא יגורך רע"¹²¹, ובמכ"ש מזה ש"אין דברי תורה מקבלין טומאה"¹²², ועאכו"כ אלקות עצמו, מ"מ, רצה הקב"ה להיות "השוכן אתם בתוך טומאתם"¹²³, כך, שיכול להיות מעמד ומצב של "בתוך טומאתם", ואעפ"כ יהי' הקב"ה "שוכן אתם".

(121) שם ה, ה. וראה לקו"ת במדבר ג,

סע"ג. וש"נ.

(122) ברכות כב, א. רמב"ם הל' ק"ש

בסופן.

(123) אחרי טז, טז ובפרש"י.

(118) סוכה נג, א ובגירסת הע"י.

(119) ראה גם פי' יפה ענף לע"י סוכה

שם.

(120) תהלים קיט, פט. הובא בלקו"ת

אחרי כה, סע"ג.

כלומר: אע"פ ש"אין דברי תורה מקבלין טומאה", ועאכו"כ בנוגע לאלקות, נותן התורה, ח"ו לומר ענין כזה, מ"מ, בנוגע להמשכת האור אל המקבל, מהתורה אל לומד התורה, הנה כאשר לימוד התורה הוא בטהרה, כאשר האור האלקי נמצא בכלי טהור, אזי יש לו פעולה גדולה ביותר, משא"כ כאשר הכלי אינו זך, ועאכו"כ אם הוא כלי מלוכלך או כלי טמא ח"ו, הרי אע"פ שדברי תורה אינם מקבלים טומאה, הרי בנוגע לפעולת התורה על האדם אמרו חז"ל¹²⁴ "לא זכה נעשית לו כו'" (היפך סם חיים), ועד"ז בנוגע להאור האלקי שצריך להאיר בכל דבר שבבריאה, שיהי' ניכר שהתהוותו וקיומו אינו אלא ע"י דבר הוי' — הנה מצד זה שהכלי אינו זך אלא עכור, גשמי וחומרי, מלוכלך ולמטה מזה, אין האור פועל פעולתו. וע"ד שרואים בנוגע לשמש, אחד ממשמשיו של הקב"ה, שכאשר אור השמש משתקף במראה נקי, אזי נראה כל תוקף האור, משא"כ כאשר משתקף בדבר שאינו מזוכך, ובפרט דבר עכור ביותר, ועד לדבר שחור לגמרי, שלא ניכר בו אור השמש.

והיינו, שכאשר הדבר המקבל את האור הוא שחור לגמרי, היינו, שאין בו ענין של זכות ("איידלקייט") ורוחניות — יכול הוא להשאר במעמד ומצב של חושך כפול ומכופל, כאילו לא הי' ח"ו מציאות אור בעולם. ועד שיכולה להיות מציאות של "קליפה" שאומרת "אני ואפסי עור"¹²⁵, היינו, שמלבד גשמיות וחומריות אינו יודע מאומה, כי, "לי יאורי ואני עשיתיני"¹²⁶, הוא עשה את עצמו, ללא ענין שמהוה ומקיים ומחי' אותו.

ועל זה צריכה להיות עבודה בהכלים המקבלים — דאע"פ שדברי תורה אינם מקבלים טומאה, ועאכו"כ באלקות ש"לא יגורך רע", מ"מ, כדי שיפעל הדבר בהמקבל, יש צורך בהכנה הראוי' שיהי' "כלי" זך ומצוחצח שיוכל לקבל את האור באופן שיפעל בו פעולתו.

וכפי שמצינו המשל על הצורך בענין הכלי — שבנוגע לכף היד אין חילוק כלל בין דבר מתוק לדבר מר כמו פלפלין, כיון שכף היד אינו יודע ומרגיש כלל שזה דבר מתוק וזה פלפל חריף; ורק כשמגיע ל"חיך (ש)אוכל יטעם"¹²⁷ — אזי ניכר החילוק בין תכלית המתיקות, "דבש ונופת צופים"¹²⁸, ל"מרה כלענה"¹²⁹, שזהו עומק תחת שאין למטה הימנו.

(127) איוב יב, יא.

(128) תהלים יט, יא.

(129) משלי ה, ד.

(124) יומא עב, ב. וראה תו"מ ח"י"ד ע'

276. וש"נ.

(125) ישעי' מז, ח.

(126) יחזקאל כט, ג. וראה תניא ספכ"ב.

ועד"ז בנוגע לענין האור — שצריך לפעול שיהי' כלי הראוי ומוכשר לקבל את האור, היינו, שיהי' נרגש האלקות שבכל דבר שבעולם, ולולי זאת יש מקום לטעות שכלי, כיון שרצה הקב"ה שהבריאה תהי' באופן ש"כל הרוצה לטעות יטעה"¹³⁰, ולכן צריך האדם לפעול בעצמו שלא תהי' אחיזה לטעות ח"ו שישנו עוד איזה דבר מלבד הקב"ה.

ובזה היא עבודת האדם כל ימי חלדו בקיום המצוות — כדאיתא במדרש¹³¹ "וכי מה איכפת לי' להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף, לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות", "לצרף" מלשון בירור וזיכוך, היינו, לברר ולזכך את כל הענינים שנבראו בעולם, החל מאיש הישראלי שלומד תורה ומקיים מצוות, ועל ידו גם את הענינים הגשמיים שבהם מקיימים המצוות, שיתבררו ויזדככו עד שיהיו דברים קדושים — שלכן גם ע"פ נגלה ישנם פרטי הדינים דתשמישי קדושה ותשמישי מצוה¹³², ועד להמצוה עצמה בעת קיומה שאז הרי זה אלקות בעצמו.

כט. אמנם, גם לאחרי שהכלי נעשה מזוכך ומבורר ונקי שאז מאיר האור בהדבר התחתון, הנה כל זמן שהאור קשור עם הכלי שנמצא למטה, לא יכול להיות האור בטהרתו, מצד המקבל, כמו שהי' קודם התלבשותו בכלים.

וזהו שמצינו אפילו בנוגע לצדיקים — אם מדריגתם היא למטה מעט ממ"ש גבי רבינו הקדוש ש"זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך .. (ש)לא נהניתי בעולם הזה אפילו באצבע קטנה"¹³³ — שצריכים לחיבוט הקבר כדי לנער את האבק והעפר שנדבק מעניני העולם¹³⁴, אע"פ שהיו צדיקים במשך כל ימי חייהם, כי, כאשר יש עסק עם ענינים גשמיים וחומריים, בל ימלט שלא יעשה איזה רושם.

ועד"ז מצינו בנוגע לנביאים, שבשעה שהנביא הי' מקבל את אור הנבואה, הוצרך להיות אצלו התפשטות הגשמיות¹³⁵ (וזהו ג"כ ענין הפשטת הלבושים בעת הנבואה, כמ"ש בשאל¹³⁶ "ויפשט גם הוא בגדיו ויתנבא") — כי, אפילו גופו של צדיק שהוא במדריגה נעלית כל כך

(134) ראה סה"מ קונטרסים ח"א עה, א. ועוד.

(135) ראה סה"מ תש"י ריש ע' 118. וש"נ.

(136) שמואל"א יט, כד.

(130) ב"ר פ"ח, ח.

(131) שם רפמ"ד.

(132) ראה מגילה כו, ב.

(133) כתובות קד, א. וראה תניא פ"ח.

שהשכינה שורה עליו (כדאיתא בגמרא¹³⁷ "אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה"), מבלבל הוא לקבל את אור הנבואה כמו שהוא;

ועוד זאת, שגם בשעה שהנביא מקבל את אור הנבואה ע"י הנשמה, מתנבא כל אחד ואחד בסגנון שלו¹³⁸, לפי הכשרונות שלו, היינו, שהגוף פועל ומשאיר רושם על אור הנבואה שנמשך על ידו.

וההסברה בזה — כמבואר בתניא¹³⁹ ש"גם שיהי' צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה רבה בתענוגים (שזוהי תכלית העבודה, ועז"נ¹⁴⁰ "עבודת מתנה אתן את כהונתכם"), לא יגיע למעלת דביקותו בה' בדחילו ורחימו בטרם ירידתו לעוה"ז החומרי .. שהגוף אינו יכול לסבול כו", ומה גם שבהיותו למטה הרי גם הנשמה "אינה בטלה במציאות לגמרי .. רק הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו"¹⁴¹, "יש מי שהוא אוהב"¹⁴².

ל. והעצה לזה — שמזמן לזמן יתעלה למעלה מכמו שהוא מקושר בגוף:

בספרי מוסר וספרי חסידות, החל מספר התניא¹⁴³, מובא מאמר הזהר¹⁴⁴ שצריך להיות ממארי דחושבנא כו', שבזה נכללת גם ההתבוננות ד"זכיר לו יום המיתה"¹⁴⁵, כדאיתא בגמרא¹⁴⁶ "שוב יום אחד לפני מיתתך .. וכי אדם יודע איזה יום ימות .. ישוב היום שמא ימות למחר" — שזהו המעמד ומצב של הנשמה בצאתה מן הגוף במלאת שבעים שנה, מאה ועשרים שנה.

והתבוננות זו, שעוד מעט יהי' מעמד ומצב זה ("אָט אַט איז דאָס") — מבטלת את החומריות והישות של הגוף ונפש הבהמית, ומאפשרת ל"אור" להתנתק מהענינים שנדבקו בו במשך היום, כך, שמצב הגוף לא יבלבל לשמחת הנפש (כמבואר בתניא¹⁴⁷).

לא. וזהו תוכן ענין הריקוד ב"אבוקות של אור":

ובהקדם הביאור בדיוק הלשון "אבוקות של אור", ובפרט שלפני

(142) תו"א ויקהל (בהוספות) קיד, ד.

(143) פכ"ט (לו, ב).

(144) ח"ג קעח, א.

(145) ברכות ה, רע"א (לגירסת הע"י).

(146) שבת קנג, א.

(147) פל"א (מ, ב).

(137) שבת צב, א. וש"נ.

(138) ראה סנהדרין פט, סע"א. וראה גם

תו"מ ח"ז ע' 201.

(139) פל"ז (מח, סע"א ואילך).

(140) קרח יח, ז. וראה תניא פי"ד.

(141) שם פל"ה (מד, סע"א ואילך).

נזכר ש"מנורות של זהב היו שם", מנורה הקשורה עם נר, ואילו הריקוד של חסידים ואנשי מעשה הי' "באבוקות של אור" דוקא.

והענין בזה:

ענינה של אבוקה — שהיא שזורה לכל-הפחות משתי נרות ביחד. וענינו בעבודה — שלאחרי עבודת התשובה בעשי"ת, צריכה להיות העבודה ד"זמן שמחתנו" באופן של "אבוקה", שמורה על התאחדות והתכללות הנפש והגוף, נפש האלקית ונפש הבהמית, ושניהם יחדיו עובדים את ה', כמ"ש¹⁴⁸ "בכל לבבך", "בשני יצריך"¹⁴⁹.

וסדר העבודה הוא — שגם כאשר הנשמה מקושרת עם הגוף, הנה מזמן לזמן צריך ליטול את ה"אבוקה של אור" ולזורקה כלפי מעלה, למעלה מהגוף, היינו, להעלות את ה"אור" ולנתקו לפי שעה מענינים גשמיים וחומריים, והתועלת שבזה — שלפי שעה מתנער ("ער טרייסלט זיך אָפּ") מהאבק והעפר כו'.

והמטרה היא — שלאחרי זה, כאשר ה"אבוקה של אור" חוזרת למטה, ומקבלה בידו השני' שבה צריך לעסוק בעובדין דחול, אזי יש בידו "אבוקה של אור" מחודשת ("אין אָפּגעפּרישטע ליכטיקייט"), מנוערת מענינים חומריים ואפילו מענינים גשמיים,

ומנצל זאת לעבודה מחודשת בעניני התומ"צ במשך כל היום, באופן שיתמעטו הענינים הגשמיים שישנם במשך היום אפילו אצל צדיק גמור שעובד ה' באהבה בתענוגים, אבל הוא עדיין במעמד ומצב ד"יש מי שאוהב".

[וע"ד המבואר במדרש¹⁵⁰ שבשעת השינה עולה הנשמה למעלה ושואבת לה חיים מלמעלה, היינו, שנעשית התחדשות בחיי הנשמה, ולאחרי כן, כאשר הנשמה חוזרת למטה בבוקר, "שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה", יכול לעבוד עבודתו בתומ"צ שנתלבשו בדברים גשמיים באופן של התחדשות, ובתוספת כח וחיות].

לב. והדרך כיצד לעשות זאת — הראו "חסידים ואנשי מעשה":
אצל אלו שאינם יודעים פרטי הענינים בזה, יכולים להיות שני קצוות: כתוצאה מזריקת האבוקה של אור כלפי מעלה — יבוא לידי כליון הנפש לגמרי, ולא ירצה לחזור ולהתחבר עם הגוף; או לאידך גיסא,

148 ופרש"י עה"פ.

149 ואתחנן ו, ה.

150 (149) ספרי (במשנה). ט. וראה פרד"א פי"ב.

שמצד גשם הגוף — לא יוכל להתנתק אפילו לפי שעה ולהתבונן בהמעמד ומצב שלאחרי שבעים שנה או מאה ועשרים שנה.

ולכן נעשה ענין זה ע"י "חסידים ואנשי מעשה":

בנוגע ל"חסידים" — מפרש רש"י²⁸⁷ "כל חסיד הוי' חסיד מעיקרו", היינו, שלא חטא כל ימיו, ולא טעם כלל טעם חטא, כך, שגם מצד הגוף יש לו שייכות רק לענינים גשמיים, אבל לא לענין של חטא.

ו"אנשי מעשה" — "מעשה" מלשון כפי', כמו "מעשין על הצדקה"¹⁵¹ — שעומדים כל ימיהם בתנועה של כפי', היינו, שאין להם רצון מצד עצמם, וכל ענינים הוא כמו עבד שממלא רצון אדונו.

ואצל "חסידים ואנשי מעשה" אין מקום לחשוש שמצד ישות וחומר הגוף לא יוכל להיות זריקת האור כלפי מעלה — כיון שהגוף הוא במעמד ומצב שלא טעם טעם חטא, והורגל כבר לענין של כפי', ללא רצון עצמי; וכמו"כ אין לחשוש שמצד זריקת האור כלפי מעלה יהי ענין של כלות הנפש — כיון שגם מצד הנשמה ישנו ענין הכפי', דאף שהאור מצד עצמו הוא בתנועה של רצוא לעלות למעלה, מ"מ, עומד הוא בתנועה של שוב, התקשרות הנשמה בגוף, כיון שרוצה למלא את רצונו של הקב"ה, ש"לא תהו בראה (אלא) לשבת יצרה"¹⁵².

ולכן, ה"חסידים ואנשי מעשה" הם אלו שמראים את הדרך לענין הריקוד עם ה"אבוקות של אור" באופן ש"הי' נוטל . . . בידו אחת וזורקן כלפי מעלה וזורק אחת ומקבל אחת" כדי להאיר למטה.

לג. ויש להוסיף בדיוק הלשון "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים בפניהם באבוקות של אור כו'":

ידוע פירוש רבותינו נשיאינו ש"לפניהם היינו לפנימיותם"¹⁵³, והיינו, שהחסידים ואנשי מעשה שהיו מרקדים באבוקות של אור, פעלו גם בפנימיותם של כל אלו שהיו עומדים מסביב ורואים את זריקת האבוקות של אור, שגם אצלם יהי' מעין עבודה זו,

ועי"ז יהי' גם אצלם הענין דשואבת לה חיים מלמעלה, היינו, שתהי' התחדשות ב"תורה אור" וב"נר הוי' נשמת אדם"¹⁵⁴ שבגופם,

(153) תו"א משפטים עה, ג. ובכ"מ.
(154) משלי כ, כו. וראה תניא פי"ט.

(151) ב"י לטיו"ד סרמ"ח. וראה לקו"ת
בחוקותי מח, א. ובכ"מ.
(152) ישעי' מה, יח.

שיומשך בחיות מחודש, למלא את שליחותו של הקב"ה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

* * *

לד. בהמשך להמדובר לעיל בענין זריקת אבוקות של אור כפי שהוא בנוגע לנפש האלקית, "נר הוי' נשמת אדם" — יש להוסיף ולהבהיר בענין זה כפי שנמשך בעבודת האדם למטה מטה בדרגות נמוכות יותר, ככל ענין שבא בהשתלשלות בדרגות נמוכות יותר.

ובהקדמה — שניתנו לישראל ענינים של תורה כדי לנצלם להגיד מוסר לנפש הבהמית, ולפעול עי"ז שלא זו בלבד שלא תבלבל לעבודה דנפש האלקית, אלא שגם תסייע לה, ע"ד שמצינו בגמרא¹⁵⁵ בפירוש "עזר כנגדו"¹⁵⁶, "זכה — עזר, לא זכה — כנגדו", ואילו כאן יהי' ה"זכה" באופן שגם מהענין ש"כנגדו" עושים "עזר".

וענין זה העמידה תורת החסידות בקו הרחמים — שאמירת המוסר תהי' במסגרת של התועדות, ובאופן של דברי פיוס כו'.

ותכלית הכוונה בשני האופנים היא — לזרוק את האבוקה של אור כלפי מעלה, היינו, לחזק את הענינים הרוחניים ועניני אלקות שבו ולהעלותם למעלה מעניני החולין, אבל לא באופן שהרוחניות והאלקות ישארו למעלה ועניני החולין ישארו למטה, אלא שלאחרי כן יחזור ויטול האבוקה של אור בידו ויאיר על ידה את עניניו הגשמיים.

אמנם, כאשר מדובר אודות זריקת אבוקות של אור בנוגע להשפעה על הזולת, אמירת דברי מוסר כו', יש צורך בזהירות שיהי' זה באופן המתאים, כדלקמן.

לה. אמירת דברי מוסר קשורה אמנם עם דיבור בענינים שאינם בטובתו ובמעלתו של חברו, אבל, יש הכרח בדבר, כמשל רחיצת לכלוך הדבוק בחוזק, שכדי להסירו לא מספיק מים קרים, אלא צריכים מים חמים דוקא.

אמנם, כאשר לוקחים סיר של מים חמים ושופכים על אדם, מבלי להבחין אם זהו המקום שבו נדבק הבוץ או שזהו מקום אחר, והעיקר, שלא נוגע לו כ"כ מהותו של האדם ששופך עליו את המים החמים, אלא,

155) יבמות סג, רע"א. הובא בפרש"י
156) בראשית ב, יח.

יש לו מים חמים ורצונו לעשות עמהם משהו, ובחפשו "מקבל", מצא יהודי זה ושופך עליו את המים החמים —

נמצא, שבמקום לזרוק "אבוקה של אור", ולהגדיל את האור — הרי הוא מכבה רח"ל את ה"אבוקה של אור", או שגורם על ידה כווי' ושריפה (לא בכשר שאינו בריא, אלא) בכשר הבריא דוקא,

— שכן, כאשר עיקר הכוונה היא לשפוך את המים החמים שבידו, הנה ע"פ רוב פוגע בהבריאים שאינם זקוקים לכך, ואם גם פוגע באלו הזקוקים לכך, הנה במקום לרחוץ מהם את הלכלוך, גורם להם כווי'... —

ובמילא הרי הוא לא רק "חובל בעצמו", שחיובו רק בידי שמים¹⁵⁷, אלא הוא "חובל באחרים", שחיובו גם בידי אדם¹⁵⁸.

לו. וכיון שה"קלוגינקער" יש לו הסברה על כל ענין — נפלה לו "המצאה":

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר בא' משיחותיו¹⁵⁹ אודות מאמר גדולי החסידים בנוגע לאמירת דברי מוסר ("יענעם אריינזאגן") — שאין לשאול אצל הרופא, כי אם אצל החולה.

וכיון שהוא בעצמו החולה... הרי הוא מציאות לעצמו, "סאָם סאַפּאַזשניק"¹⁶⁰, ואינו צריך לשאול דעות אצל אף אחד, שהרי יש בידו הוראת נשיא בישראל שהוא ה"פוסק אחרון", ובמילא פוסק הוא באיזה אופן מותר לו להוכיח את זולתו, ואם לא מספיק סתם "אריינזאגן", מוסיף הוא מים רותחים...

וכל זה הוא בדקות, ועד שיכול להיות בגסות יותר — שאינו מסתפק בכפי' בדברים, אלא מוסיף גם כפי' כפשוטה (כפי שמצינו בגמרא¹⁶¹ שיש שני דרכים: יש כפי' "במילי", שגם היא נקראת כפי', ויש כפי' כפשוטה), כפי' בשוטים!

לאחרי שעבודה זו (של אמירת דברי תוכחה כו') נמסרה ל"חסידים ואנשי מעשה" — מכתיר את עצמו בעטרה זו, ומי יאמר לו מה תעשה... שכן, אם משהו יאמר לו משהו — עלול הוא לשפוך גם עליו את המים החמים שבידו, וגם הוא יכוה, ובמילא, אין מי שיאמר לו מאומה.

(160) = הוא בעצמו סנדלר (ראה תו"מ

ח"ט ע' 52. וש"נ), כלומר, הוא בעה"ב לעצמו (החור"ל).

(161) כתובות עז, סע"א.

(157) תוספתא ב"ק ספ"ט.

(158) ב"ק פג, ב.

(159) סה"ש קיץ היש"ת ע' 43 ואילך.

לז. אמנם, ה"היתר" על יסוד השיחה האמורה — שוברו בצדו: באותה שיחה מבהיר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאלו שאמרו מאמר הנ"ל, שאין לשאול אצל הרופא כי אם אצל החולה, ונהגו כן — עשו זאת באהבה ובחיבה, ומתוך הדרת הכבוד היותר פנימית. וכיון שכן, הרי לכל לראש צריך להבטיח שתהי' הנהגתו במדת אהבת ישראל והדרת הכבוד כו'.

וכידוע מה שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר — באסיפה שבה דובר אודות מדת ההשתתפות בענינים של תורה, צדקה וחסד — לא' הגבירים שהתבטא בסגנון חריף ("א' שאַרפן וואָרט"), שלא בדרי דאונא:

איתא בגמרא¹⁶² ש"תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית". אבל, הגישה לזה יכולה להיות בשני אופנים¹⁶³: יש מי שלכל לראש מודד את עצמו לבחון את גדלותו כ"תלמיד חכם", ומדקדק בזה שלא להגזים בערך מעלת עצמו ("ער זאָל ניט איבערשאַפן די מאָס"), וכאשר בטוח בעצמו בלי שום ספק שהוא אכן "תלמיד חכם", אזי מתחיל למדוד עד כמה צריכה להיות ה"שמינית שבשמינית"; אבל יש מי שלכל לראש מבטיח שלא יחסר מאומה ב"שמינית שבשמינית", ואח"כ מתחיל למדוד אם מדת ה"תלמיד חכם" מתאימה למדת ה"שמינית שבשמינית", או שחסר עדיין משהו במדת החכמה שלו...

ועד"ז — סיים הרבי — ישנו "ציווי" בפסוק¹⁶⁴ "עשיר יענה עזות". אבל, ישנו מי שלכל לראש מבטיח את ה"עזות פנים"... ואח"כ מתחיל לבדוק את "פנקס השיקים", אם הוא אכן גביר גדול כזה שמותר שגם ה"עזות פנים" שלו תהי' במדה גדולה כזו, ואם יתברר אח"כ שאינו גביר גדול כ"כ — הרי זה מקרה אבוד ("פאַרפאַלן"), הוא כבר עשה את שלו ("ער האָט שוין זיינס אָפגעטאַן")!...

וכן הוא גם בעניננו:

אלו שמצד טבעם רצונם לגרום כווי' להזולת — הנה לכל לראש גורמים הם את הכווי', ואח"כ מתחילים למדוד אם יש להם אהבת ישראל במדה כזו שיש בה כדי להבטיח שלא התערבה כאן נגיעה ופני' אחרת, ואם היתה להם הדרת הכבוד הראוי' לכבודו של איש מישראל, גם אם במקרה נזדמן לדי' אמותיו, כך שיכול לפגוע בו בדיבורו או באופן חמור

60. וש"נ.

162) סוטה ה, א.

163) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 315 הערה

164) משלי יח, כג.

יותר; ואם לאו — טוען הוא ש"אין אחר מעשה בית-דין כלום"¹⁶⁵, שהרי הוא ה"פוסק אחרון", והוא פסק שעליו להתייחס להזולת באופן כך וכך, וכן יקום, ומי יאמר לו מה תעשה.

ועד"ז בנוגע לשאר ההיתרים שיכולים למצוא על היסוד הנדפס בשיחה זו באופן כזה ובשיחה זו באופן כזה — הנה בנוגע לכל שיחה ישנו "שוברו בצדו"...

והתירוץ שכיון שהורגל בזה הרי הרגל נעשה טבע¹⁶⁶ — הרי ידוע מ"ש בחסידות¹⁶⁷ בפירוש "טבע", שזהו מלשון "טבעו .. שערי"¹⁶⁸, והיינו, שנמצא במעמד ומצב שטובעו האלקות והרוחניות והזכות שלו... ונשאר אצלו רק חומריות, והחומריות היא בגסות כזו כ"כ שמכסה על הרוחניות והדקות והאלקות, ועל כל עניני קדושה, תורה ומצוותי, עד כדי כך, שמנצל אותם לעשות מהם "כלי" למלא את רצונו לפגוע ביהודי!...

לח. ולכן:

כאשר מדובר אודות זריקת "אבוקות של אור", צריכים להבטיח ("באָוּאַרענען") שזהו "אור" ולא "אש", שהחילוק ביניהם — ש"אור" מאיר, ואילו "אש" שורף!

וגם כאשר בטוחים שזהו "אור" — צריכים להיות תחילה "חסידים ואנשי מעשה", שרק כאשר ישנם מעלות אלו אזי יכולים להבטיח שלא יתערבו ענינים של פניות, כבוד וישות וחומריות עצמו, שעל ידם יכולים לגרום לכל הענינים שהם היפך התיקון בנוגע להזולת, ועאכו"כ בנוגע לעצמו, ורק אז יכולים להבטיח את זריקת האבוקות של אור, שהאור ישאר מואר, ויגיע למטרתו ויפעל פעולתו.

זאת ועוד:

גם אם לאחרי כל ההבהרות הנ"ל מגיעים למסקנא שע"פ דין יש רשות לומר לפלוני דברים אלו ("אים אַריינזאָגן") — עדיין יש מקום לשאלה האם צריך הוא להשתדל ולרדוף ("זיך נאַכיאָגן") להיות "רצועה¹⁶⁹ לאלקאה"...

(165) ע"פ לשון חז"ל — ב"מ יז, סע"א (א). פמ"ד (סג, ב).
 ואילך. (166) ראה שבילי אמונה נ"ד ש"ב. שו"ת
 (167) ראה סה"מ תרח"צ ע' קסז. וש"נ.
 (168) איכה ב, ט.
 (169) זח"א יא, ב. ועוד.

ואם בכל זאת יש הכרח בענין כזה — יעשה זאת בנוגע לעצמו, שהרי "אדם קרוב אצל עצמו"¹⁷⁰: יסתגר בחדר, ויאמר את ה"על חטא" הארוך, ואפילו את ה"על חטא" שאינו על סדר האלף-בית, שאז, בודאי לא תהי' לו טעות... ואף אחד לא יעכב בעדו, ולמה לו להעמיד את עצמו בסכנה — לפגוע ("פֶּאָרְטֶשֶׁעֶפֶען זיך") ביהודי נוסף?!

ומה גם שאי אפשר לדעת אם הוא יקלע למטרה, שהרי יתכן שהלה ישיב לו מנה אחת אפים...

— וכידוע הסיפור¹⁷¹ אודות ר' שמואל מונקעס, שכאשר אדמו"ר הזקן אמר לו שביכלתו לקרוא לגוי שיגרש אותו, השיב לו רש"מ: רבי! הגוי שלי גדול יותר מהגוי שלכם... —

יתכן שהלה הוא חומרי יותר ממנו, וגם הוא חושב לעצמו שהוא ה"פוסק אחרון", ויכול להוכיחו ("אים אַרײַנזאָגן") על כל הענינים שיש בו, וכפי שהם לאמיתתם...

וא"כ, למה לו להעמיד את עצמו על ענין של ספק, בה בשעה שכאשר יעשה זאת בנוגע לעצמו הרי זה ענין של ודאי, ואף אחד לא יפריע לו, והלואי ויצליח.

וזהו ש"חסידים ואנשי מעשה היו מרקדים לפניהם באבוקות של אור", שכן, להיותם "חסידים ואנשי מעשה" יכולים להיות סמוכים ובטוחים שיהי' זה "אור" ולא "אש", וגם כאשר זורקים האבוקה של אור, ימשיך האור להאיר, ויחזור ויומשך לידו, ויוכל להאיר על ידו את עצמו ואת הסביבה, וימשיך את האור ד"נר מצוה ותורה אור" ו"מאור" שבתורה בכל עניניו, על כל השנה כולה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "צמאה לך נפשי"].

* * *

לט. בנוגע לענין האושפיזין שנזכר בזהר¹⁷², ישנו המנהג בכמה קהילות בישראל להזכיר בכל יום מימי הסוכות את האושפיזא של יום זה. ובעמדנו בלילה שבין יום ראשון (ד' דסוכות) ליום שני (ה' דסוכות), הרי האושפיזין השייכים לזמן זה הם: משה (האושפיזא דיום ראשון) ואהרן (האושפיזא דיום שני).

170) יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.

171) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 300 ואילך. 172) ח"ג קג, ב ואילך.

בנוגע למשה ואהרן — אמרו חז"ל¹⁷³ "בכל מקום הקדים משה לאהרן, במקום אחד הוא אומר הוא אהרן ומשה¹⁷⁴, מלמד ששקולין זה כזה".

והחילוק בעבודתם¹⁷⁵:

עבודתו של משה היתה בדרך מלמעלה למטה — שקיבל השפעות מלמעלה ונתנם לבני למטה — "משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו"¹⁷⁶ לכל בני".

ולכן ה' כן גם בענינים הגשמיים — כדאיתא בגמרא¹⁷⁶ שה"מין" ה' "בזכות משה", וגם ה"באר" שהיתה "בזכות מרים" ו"ענני הכבוד" שהיו "בזכות אהרן", הרי לאחרי שנסתלקו כשמתו מרים ואהרן, "חזרו שניהם בזכות משה", וכאשר "מת משה, נסתלקו כולן, שנאמר¹⁷⁷ ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד".

וכיון שענינים אלו נמשכו ע"י יהודי כמו משה רבינו, שאפילו מצד גופו ה' במעמד ומצב ש"כשנולד נתמלא הבית כולו אורה"¹⁷⁸ — נמשכו אפילו הצרכים הגשמיים באופן שאין בהם פסולת, כי אם אור בלבד: ה"מין" — ה' אוכל שלא ה' בו פסולת¹⁷⁹.

ועד"ז בנוגע למים מ"בארה של מרים" — כפי שמצינו במדרש¹⁸⁰ שמביאים רפואה, נוסף לכך שמביאים טהרה, כיון שיש להם דין של מעין, "מים חיים"¹⁸¹, שלא שייך בזה ענין של היפך החיות.

ועד"ז בנוגע לענני הכבוד — שהיו הורגים נחשים ועקרבים ומיישרים את ההרים והגבעות¹⁸², היינו, שפעלו שאפילו בגשמיות תהי' ההליכה ל"ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁸³, דהיינו לענינים של אלקות, בדרך ישרה, ללא מניעות ועיכובים, אפילו אלו שהם מצד טבעו של עולם.

ועבודתו של אהרן היתה בתנועה הפכית — מלמטה למעלה:

(178) סוטה יב, א. הובא בפרש"י עה"ת שמות ב, ב.

(179) ראה יומא עה, סע"ב.

(180) ויק"ר פכ"ב, ד. במדב"ר פי"ח, כב. הובא בשו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ט ס"כ.

(181) ראה רמב"ם הל' מקואות פ"ט ה"ח.

(182) פרש"י בהעלותך יו"ד, לד.

(183) עקב יא, יב.

(173) תוספתא כריתות בסופה. הובא בפרש"י עה"פ.

(174) וארא ו, כו.

(175) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ב) ערך אהרן — ביחס למשה (ע' קמא ואילך).

וש"נ.

(176) תענית ט, א.

(177) זכרי' יא, ח.

עבודתו של אהרן — שעלי' נאמר "שלך גדולה משלהם" — היא: "בהעלותך את הנרות"¹⁸⁴, היינו, להדליק את נרות המנורה, "מנורת זהב כולה"¹⁸⁵, דקאי על בני¹⁸⁶, באופן של "בהעלותך", "עד שתהא שלהבת עולה מאלי"¹⁸⁷.

וזהו שמדתו של אהרן היתה "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"³⁷ — לא כמו משה שקיבל את התורה מסיני ומסרה לישראל (מלמעלה למטה), אלא באופן שהעלה את בני אל התורה, מלמטה למעלה. ובלשון הזהר¹⁸⁸ — נקרא משה שושבינא דמלכא, ואהרן נקרא שושבינא דמטרוניתא (דקאי על בני).

מ. והענין בזה — שבכללות עבודתו של יהודי, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע להזולת, צריכים להיות שני העבודות:

א) יש למסור ליהודי את כל עניני התורה ומצוותי', בלי להתחשב בכך אם הוא יכול כבר לקיים את הכל, או שבינתיים רק ישמע, ורק לאחר זמן יתחיל לקיים.

ב) לפעול בכירור וזיכוך הגוף ונפש הבהמית — להעלותם מהחומריות, ואפילו מהגשמיות.

ועל זה אמרו ש"שקולין זה כזה":

בגישה לעבודה, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע להזולת, ישנם זמנים מזמנים שונים: לפעמים יכולים לפעול יותר — לא ע"י הדיבור אודות זיכוך הגוף, אלא ע"י השפעת אור תורה ועניני תורה; ולפעמים יכולים להשפיע יותר כשמתחילים בהסדר ד"הוא אהרן ומשה" — לדבר עמו אודות הצורך להתרחק מענינים חומריים ולזכך את הענינים הגשמיים.

ומב' האופנים יחדיו נעשה "רועה אחד לישראל" — כפי שמצינו בקבלה¹⁸⁹ שמשה ואהרן ענינם אחד, להיותם "תרי פלגי גופא" שבצירוף שניהם נעשה גוף שלם, ועי"ז נעשית ה"חתונה" בין ישראל להקב"ה, שזוהי עבודת השושבינין — משה שושבינא דמלכא, ואהרן שושבינא דמטרוניתא — לפעול את הנישואין בין הקב"ה וכנס"י.

וענין זה נעשה עי"ז שישנו החיבור דמשה ואהרן בעבודת האדם, שזוהי העבודה בשני הקוין האמורים.

(188) ח"א רסו, ב. ח"ב מט, ב. ח"ג כ, א

(ברע"מ). נג, ב. ערה, ב.

(189) ראה ח"ב כו, ב ואילך.

(184) ר"פ בהעלותך ובפרש"י.

(185) זכר"ד, ב.

(186) לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

(187) פרש"י שם.

מא. אמנם, גם מעלת אהרן שהוא בשוה למשה, "הוא אהרן ומשה" — הרי זה ענין שנאמר בתורה, והיינו, שגם את מעלתו של אהרן מגלה התורה דוקא, שענינה הוא מעלת משה רבינו, "משה קיבל תורה מסיני".

וענין זה מהוה הוראה בעבודה — שכללות העבודה בכל הזמנים ובכל האנשים היא באופן שתחילת הגישה צריכה להיות ע"י השפעת האור בשופי (דרך העבודה של משה רבינו, מלמעלה למטה), ולאחרי כן דוחה האור את החושך, שיהי' נקל יותר לעסוק בעבודה דבירור וזיכוך הגוף.

וזוהי דרך החסידות בענין הפצת המעיינות חוצה:

באים למקום או ליהודי שנמצא "חוצה", מבחוץ לכל עניני תומ"צ, ומביאים לשם לא רק את המים כפי שהם לאחרי שפרשו ממקורם, אלא את ה"מעייין" עצמו — "מים חיים", שקשורים עם "אלקים חיים" — מביאים ל"חוצה", והיינו, שמספרים לו מיד אודות גדלות הבורא, וכל הענינים שישנם בה"אור" שבתורה ובה"מאור" שבתורה,

ועי"ז נעשה נקל יותר לדבר עמו אח"כ אודות בירור וצירוף וזיכוך עניניו ב"סור מרע ועשה טוב".

מב. וזוהי ההוראה לכל הזמנים ולכל המקומות — שכאשר יוצאים מהעבודה דעשי"ת, ונכנסים לעבודה דחג הסוכות, "ולקחתם לכם ביום הראשון"¹⁵, "ראשון לחשבון עוונות"¹⁶, שמזה נמשכת העבודה של כל השנה כולה, אזי התחלת העבודה היא בענין של שמחה שקשור עם אור — "אור בית השואבה",

ובאופן שה"אור" נעשה משמן ופתילה של קדושה:

ב"אור" יש "נהורא אוכמא" ו"נהורא חיוורא"¹⁹⁰: נהורא אוכמא — האור הסמוך אל הפתילה, שנלקח בעיקר מהפתילה, שהיא החלק יותר גשמי שב"נר"; ונהורא חיוורא — האור היותר זך, ששייך יותר להשמן, שהוא החלק היותר זך שב"נר".

וב"אור בית השואבה" — לא רק השמן הוא בבית המקדש, אלא אפילו הפתילה היא "מבלאי מכנסי כהנים ומהמנייהן"²⁶, היינו, מ"בגדי כהונה" ששימשו בהם בקודש ונעשו קדושה.

(190) זח"א נא, רע"א. וראה תו"א מקץ לג, סע"ב ואילך. מ, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

ואור זה משפיע ומאיר גם בכל הסביבה — "לא הי' חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה" — שהסביבה כולה נעשית בבחינת "ירושלים", "עיר אלקיננו"¹⁹¹,

שבה "אין מלינין את המת"¹⁹²:

"מת" — הוא היפך הענין ד"אתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום"¹⁹³, והיינו, שענין המיתה נעשה ע"י הפירוד מהקב"ה מצד ההעדר והחסרון בלימוד התורה וקיום המצוות.

וענינה של "ירושלים" הוא — עיר וסביבה ששם אין מלינין את המת: ענין המיתה יכול להיות — רח"ל — גם בירושלים, אבל, קודם שתשקע "שמש (ומגן) הוי' (אלקים)"¹⁹⁴, מתבטל ענין המיתה בירושלים, כיון שנעשה חי, ואם לאו, אין לו מקום בירושלים.

ואז, לאחר ששקעה החמה — מאירה כל חצר בירושלים "מאור בית השואבה", "אור" שנעשה משמן ופתילה של קדושה.

וחוגגים את שמחת בית השואבה באופן שזורקים "אבוקה של אור" כלפי מעלה — "אבוקה" שקלועה מנפש וגוף, נפש האלקית ונפש הבהמית, ושניהם יחדיו מאירים ב"נר מצוה ותורה אור".

ועי"ז בונים "כרך נחמד" — "מי שלא ראה ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מעולם"¹⁹⁵, והיינו, לפי שיש בו "בנין מפואר" עליו אמרו "מי שלא ראה בית המקדש בבנינו לא ראה בנין מפואר מעולם"¹⁹⁵, וענין זה פועל שמחה גדולה ביותר — "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו"¹⁹⁵.

מג. וכל ענינים אלו שייכים גם בזמן הגלות, משחרב ביהמ"ק:

חורבן ביהמ"ק שלט רק "על העצים ועל האבנים"¹⁹⁶ בלבד, אבל על המעמד הרוחני של יהודי, אפילו בחייו הגשמיים, אין שליטה לאף אחד, מלבד ליהודי בעצמו.

וכיון שכן, ישנה האפשריות, הזכות והחובה, להעמיד "ירושלים

194) תהלים פד, יב. וראה תניא

שעהיה"א רפ"ד. ובכ"מ.

195) סוכה נא, ב. וראה שיחת שמחת

ביה"ש דאשתקד ס"כ ואילך (תו"מ ח"י"ח ע' 45 ואילך). וש"נ.

196) ראה איכ"ר פ"ד, יד. מדרש תהלים

מזמור עט. ועוד.

191) תהלים מח, ב.

192) ב"ק פב, ב. וראה שיחת שמחת

ביה"ש תשי"ד ס"ח (תו"מ ח"י ע' 55

ואילך). וש"נ.

193) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"ג

ספל"ד.

כתפארתה" ו"ביהמ"ק בבנינו", ולערוך שם שמחה גדולה ביותר —
 "ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה"²⁵, ולפעול ישועה כללית
 ברוחניות ובגשמיות,

ולהמשיך מזה שמחה גדולה על כל השנה כולה, שתהי' שנת אורה
 ("א' ליכטיקער יאָר") בכל הענינים הרוחניים, ובמילא תהי' שנה אורה
 ("א' ליכטיקער יאָר") בכל הענינים הגשמיים.

* * *

מד. כיון שעומדים כבר לקראת סיום ההתוועדות — הרי כל אלו
 שרוצים לומר "לחיים" ולנגן ניגון, צריכים לחטוף ("אריינכאַפֿן") ולעשות
 זאת.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לכו"כ מהמסובים לומר "לחיים"].

*

מה. כאן המקום לעורר אודות הסדר כפי שהי' בשנים שעברו¹⁹⁷:
 יש לנצל את הזמן דשמחת בית השואבה — בלילות, וגם בימים
 שבינתיים (החל מיום המחר והימים שלאח"ז) — להביא ולהמשיך את
 השמחה ד"נר מצוה ותורה אור" בכל מקום שיכולים להגיע; לנסוע
 לעיירות שבסביבה, כולל גם בניו-יורק עצמה, שמסתמא ישנם מחוזות
 שהם בבחינת "עיירות שמסביב" בפרט זה, ולערוך שם התוועדות.

יש לחלק את המקומות, ולכל מקום ומקום שישנם אנ"ש על אתר,
 יסעו מכאן שנים או שלשה, וכך יוכלו לבקר יותר מקומות.

ואם ינצלו גם את ליל הושענא-רבה עבור ענין זה — תבוא עליהם
 ברכה, ובודאי יסדרו זאת באופן ש"אל יחסר המזג"¹⁹⁸, עי"ז שיאמרו
 תהלים בעת הנסיעה לשם או בדרך חזרתם.

והשי"ת ישלם להם כמה פעמים ככה — אם יש צורך שיהי' דוקא
 "על מנת לקבל פרס"¹⁹⁹ — שתומשך אצלם שמחה בכל עניניהם, בענינים
 הרוחניים ובענינים הגשמיים.

*

מו. בנוגע להמדובר לעיל (סט"ז) אודות הבחורים פרחי כהונה —

198) שה"ש ז, ג.
 199) אבות פ"א מ"ג.

197) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש
 דאשתקד ס"נ (תו"מ ח"ח ע' 72).

הרי מובן שלכל לראש אמורים הדברים בתור המשך להכינוס של "צעירי אגודת חב"ד" שהתקיים היום.

וכיון שעדיין לא קיימו את כל ההחלטות שנתקבלו בשנה שעברה, והרי דרך התשובה היא (כמובא באגרת התשובה²⁰⁰ בשם "תנא דבי אליהו", והוא בויקרא רבה²⁰¹) ש"אם הי' רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים" — יעזור השי"ת שנוסף על ההחלטות שנתקבלו בשנה זו, ימלאו גם את כל מה שצריכים להשלים משנה שעברה, ובאופן ד"כפלים", וע"פ המבואר בחסידות²⁰² ש"כפלים" אינו רק ב' פעמים ככה, אלא שניתוסף ריבוי באיכות עוד יותר מאשר ריבוי בכמות. וכאשר ירצו בכך באמת — יצליחו בזה, ותהי' שנה מוצלחה ומבורכת גם בעינינו אלו.

*

מז. האמור לעיל שצריכים לנסוע למקומות שונים לשמח יהודים נוספים — מובן שאין זה פוטר מהחיוב לשמח את עצמו, ואדרבה, שמחת עצמו צריכה להיות באופן כזה שתפעל גם על הזולת, בבחינת "טופח על מנת להטפיח"²⁰³.

אלא, שהשמחה צריכה להיות באופן המבואר בשולחן-ערוך, כפי שהעתיק רבינו הזקן בשו"ע שלו, בסוף הלכות יו"ט²⁰⁴ — שמחה הקשורה עם אלקות, ובמילא, לא יהיו ענינים שהם באופן של "יוצא דופן", ואדרבה, הענינים שהם בבחינת "חוצה" — הנה ע"י השמחה יתקנו וימלאו אותם באופן שתהי' שלימות בכל הענינים שלא היו בשלימות עד עתה.

ואז יהי' המעמד ומצב — כמובא בתיבות האחרונות שבסיום וחותם הלכות יו"ט — ש"כולם יהיו קדושים"²⁰⁵.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אבינו מלכנו". "כי אנו עמך".
"דרכך אלקינו". ואח"כ אמר:]

מעצמו מובן — ואעפ"כ יש לומר זאת בפירוש — שאע"פ שיסעו לערוך התוועדויות במקומות אחרים, צריכים גם כאן לערוך התוועדויות,

ע"ב. ועוד.

(200) ספ"ט.

(204) סו"ס תקט.

(201) רפכ"ה.

(205) ראה גם אג"ק ח"ה ס"ע רנה הערה

(202) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 105. וש"נ.

(203) לשון חז"ל — ברכות כה, ריש 3.

אלא, כאמור, שיהי' זה ע"פ המבואר בשו"ע, ובאופן שיביא תוספת אור ומאור שבתורה בעצמו ובכל הסביבה, ובדרכי נועם ובדרכי שלום.

*

מח. (טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקשר לחטיפת ה"שירים":)

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם²⁰⁶ לא' שחטף שירים מהשולחן — הלה הי' מחסידי פולין — שכאשר חוטפים "שירים" בחב"ד, צריכים לידע שדבר זה מחייב בנוגע לענינים של עבודה במסירת נפש!... (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א — בפנותו לקהל:)

ועתה — יחטוף כל אחד, ואח"כ — יקיים הנ"ל בפועל!
[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לא' מזקני החסידים להכריז אודות המסירת-נפש הקשורה בזה, בהפטירו: בחסד וברחמים²⁰⁷.
כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה, ובישיבה²⁰⁸.

טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: [הסך-הכל מכל המדובר הוא: "את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם"²⁰⁹.

תשי"ד בסופה (תו"מ ח"י ע' 82). וש"נ.
(209) קהלת יב, יג. וראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשט"ז סכ"ז (תו"מ חט"ו ע' 78).

(206) סה"ש תש"ד ס"ע 15.
(207) ראה "היום יום" כ חשוון, ובכ"מ.
(208) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש